

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Ι' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1961 | ΑΡΙΘ. 17

Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

Α'

Οἱ βασιλεῖς τῆς ἀρχαίας Περσίας, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἀτάραχον ὕπνον, ἐτοποθέτουν ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν των χιλιάδας χρυσῶν ταλάντων. Ὁ αἰμοβόρος αὐτοκράτωρ Καλιγούλας, διὰ νὰ ἔχη τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας εἰς τὸν ὕπνον του, ἐκτὸς τῆς νυκτερινῆς φρουρᾶς του, ἐχρησιμοποιοῦ ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια ἐφρούρουν τὴν εἴσοδον τοῦ κοιτῶνός του. Ὁ στρατηγὸς Ἀρτέμων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους συνήθιζε νὰ κρεμᾷ κατὰ τὴν νύκτα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του τὴν ἀσπίδα, διὰ νὰ ἔχη τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας. Ἀλλὰ μάταιαι προφυλάξεις! Τὸ ἀναπαυτικώτερον προσκέφαλον καὶ ὁ ἀσφαλέστερος φρουρὸς εἶναι ἄλλος. Εἶναι ἡ καλὴ μαρτυρία καὶ ἡ γαλήνη τῆς συνειδήσεως¹. Ἀληθῶς τὰ μέγιστα συντελεῖ εἰς τὴν ἐπίγειον εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὑγιὲς συνείδησις.

Ἡ ἠθικὴ συνείδησις εἶναι πανανθρώπινον φαινόμενον. Ἐκαστος αἰσθάνεται νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς του ἀσίγητος φωνὴ νόμου, ὁ ὁποῖος, τρόπον τινὰ βαθυχάρακτος εἰς τὰς πλάκας τῆς καρδίας, ἀπὸ ὑψηλοῦ τινος Σινᾶ ἐντέλλεται τὰ πρακτέα καὶ τὰ φευκτέα (Ρωμ. β', 14-15). Ἐκαστος φέρει ἐντὸς αὐτοῦ τὸ κριτήριον· καὶ τὸ κριτήριον εἶναι ἡ συνείδησις, ἡ ὅποια εἶναι φωνὴ ἱερὰ καὶ ἐπιβλητικὴ, δικαστὴς αὐστηρὸς καὶ ἀδέκαστος, σύμβουλος, ἀλλὰ καὶ τιμωρὸς συγχρόνως. Ὁ Θεὸς λοιπὸν πρὸ τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Νουμᾶ καὶ τοῦ

1. Κ. Κούρκουλα, 500 Πετράδια, Ἀθήναι, σελ. 56, 163.

2. Γρ. Παπαμιχαήλ, Ἀπολογητικὴ, Ἀθήναι 1928, σελ. 104.

Κομφουκίου ἐνέγραψεν εἰς τὴν καρδίαν μας τὸν ἔμφυτον ἠθικὸν νόμον³.

Εἶναι γνωστὰ αἱ περὶ τοῦ ἐμφύτου ἠθικοῦ νόμου μαρτυρίαι τῆς πανανθρωπίνης συνειδήσεως. Ὑπενθυμίζομεν μερικὰς ἐξ αὐτῶν: Ὁ Εὐριπίδης ἐμφανίζει τὸν Μενέλαον νὰ ἐρωτᾷ τὸν μητροκτόνον Ὁρέστην «Τί χρῆμα πάσχεις; Τίς σ' ἀπόλλυσι νόσος;» Καὶ ὁ Ὁρέστης ἀπαντᾷ: «Ἡ ζύνεσις (= ἡ συνειδήσις), ὅτι οἶδα δεῖν εἰργασμένους»⁴. Κατὰ τὸν Μένανδρον «βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνειδήσις Θεός»⁵. Καὶ κατὰ τὸν ἱστορικὸν Πολύβιον «οὐδεὶς οὕτως οὔτε μάρτυς ἐστὶ φοβερὸς, οὔτε κατήγορος δεινός, ὡς ἡ σύνεσις ἢ ἐγκατοικοῦσα ταῖς ἐκάστων ψυχαῖς»⁶. Καὶ ὁ μέγας γερμανὸς φιλόσοφος Κάντ ἔλεγε χαρακτηριστικῶς: «Δύο πράγματα γεμίζουν τὴν καρδίαν μὲ πάντοτε νέον καὶ αὐξανόμενον θαυμασμόν καὶ εὐλάβειαν, ὅσον βαθύτερον καὶ διαρκέστερον ἀσχολεῖται μὲ αὐτὰ ὁ στοχασμός: ὁ ἑναστρὸς οὐρανὸς ὑπεράνω ἐμοῦ καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος ἐντὸς ἐμοῦ»⁷. Ὑπεράνω ὅμως ὄλων τούτων τῶν μαρτυριῶν καὶ ὁμολογιῶν περὶ τῆς συνειδήσεως ἴσταται ἡ βεβαίωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Οὕτως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει κατηγορηματικῶς: «Ὅταν ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως...» (Ῥωμ. β', 14 -15).

Εἷς θρύλος ἀναφέρει, ὅτι εἷς μάγος ἐχάρισεν εἰς ἓνα βασιλέα ἐν πολύτιμον δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ συστέλλεται καὶ νὰ προξενῇ φοβεροὺς πόνους εἰς τὸν βασιλέα, ὅταν οὗτος ἐλάμβανεν ἐσφαλμένην ἀπόφασιν ἢ ὅταν οὗτος ἐσκέπτετο ἢ ἐπραττε κακὸν τι. Τοιοῦτο ἀκριβῶς δακτυλίδιον εἶναι ἡ συνειδήσις μας. Αὕτη εἶναι ἐν δικαστήριον, πὺδ συνεδριάζει εἰς

3. Κωνστ. Καλλινίκου, Τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, Ἀλεξάνδρεια 1924, σελ. 104.

4. Εὐριπίδου, Ὁρέστης, στίχ. 396.

5. Μενάνδρου, Μονόστιχοι γινῶμαι, σ. 654 καὶ 597.

6. Πολύβιου, Ἱστορία, 18, 26, 13. «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία»³, ἐκδ. «Ζωῆς», σελ. 193.

7. Johannes Hassen, Τὸ νόημα τῆς ζωῆς, μτφρ. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἀθήναι, σελ. 64.

τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μας ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «οὐκ ἔστι δικαστὴς οὕτως ἄγρυπνος, οἷον τὸ ἡμέτερον συνειδός»⁸.

Ὡς ὀρθῶς ἔχει παρατηρηθῆ, ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν σωματικὸν ὀργανισμόν τοῦ ἀνθρώπου, συμβαίνει κατ' ἀναλογίαν καὶ εἰς τὸν ψυχικόν. Ἐφ' ὅσον π.χ. εἴμεθα ὑγιεῖς, ἔχομεν τὸ αἴσθημα τῆς εὐεξίας. Ὅταν ὁμως εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν ὀργανισμόν μας τὸ μικρόβιον οἰασδήποτε ἀσθενείας (γρίπτης, τύφου, πνευμονίας κ.λ.π.), ἐκτὸς τῆς καχεξίας, ποῦ αἰσθανόμεθα (κομμάρα, ἀνορεξία κ.λ.π.) ὑπάρχει κάποιος δείκτης, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ μικροβίου. Καὶ ὁ δείκτης αὐτὸς εἶναι ὁ πυρετός. Ὁ πυρετός δὲν εἶναι αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἡ νόσος, ἀλλ' εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἐναντίον τῶν ἀνεπιθυμητῶν ἐπισκεπτῶν, τῶν μικροβίων. Τὰ αὐτὰ ὁμως συμβαίνουν καὶ εἰς τὸν ψυχικόν μας ὀργανισμόν, εὐθύς ὡς εἰσχωρήσῃ τὸ μικρόβιον οἰασδήποτε κακίας καὶ ἁμαρτίας. Πυρετός ἐν προκειμένῳ εἶναι οἱ ἐλεγχοὶ τῆς συνειδήσεως. Ἡ συνείδησις δηλαδή ἀντιδρῶσα κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παραβάσεως τοῦ καθήκοντος ζητεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτήν. Ἐκδήλωσις δὲ οὕτως εἰπεῖν τῆς τοιαύτης ἀντιδράσεως εἶναι οἱ ἐλεγχοὶ τῆς⁹. Ἀληθῶς «θλιψίς καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν» (Ῥωμ. β', 9—10).

Προσωποποιήσις ἀκριβῶς τῶν τύψεων καὶ ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως ἦσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μυθολογίαν αἱ Ἐρινύες, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζοντο ὡς δαίμονες πτερωτοὶ, ποῦ αἶχαν δέρμα μελανόν καὶ ἐφοροῦσαν ἐνδύματα πλατεῖα τοῦ ἰδίου χρώματος. Τὰ μαλλιά των ἦσαν ἀνακατεμένα μὲ φίδια. Ἐκρατοῦσαν πότε δᾶδα, πότε μαστίγιον»¹⁰.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ὑπὸ κλασσικῶν ἔργων τῆς παγκοσμίου

8. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Λόγος Δ' εἰς παραβολὴν Πλουσίου καὶ Λαζάρου.

9. «Θεὸς καὶ Κόσμος», ἐκδ. «Ζωῆς», σελ. 155.

10. Jean Richerpin, Ἑλληνικὴ μυθολογία, τόμ. Α', ἐκδ. οἶκος «Βίβλος», σελ. 451.

λογοτεχνίας περιγραφή τοῦ ψυχικοῦ μαρτυρίου, τὸ ὁποῖον δημιουργοῦν αἱ τύψεις τῆς συνειδήσεως. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ λ.χ. εἰς τοὺς «Ἀθλίους» του περιγράφει ψυχολογικάτα τὴν ταραχὴν καὶ τὴν πάλην τῆς συνειδήσεως ἐνὸς ἐγκληματίου: «Ἐξήτασε τὴ θέσι του καὶ τὴ βρῆκε ἀφάνταστη· τόσο ἀφάνταστη, ὥστε σηκώθηκε καὶ κλείδωσε ἀπὸ μέσα τὴν πόρτα του, γιατί τὸν ἐπιασε τρομερὴ ἀνησυχία. Φοβόταν μὴ μπῆ κανένας! Τοῦ φαινόταν πῶς κάποιος μπορούσε νὰ τὸν δῆ. Ποιός; Ἀλλοίμονο! Ἐκεῖνος, πού ἤθελε νὰ κρατήσῃ ἔξω, ἦταν μέσα. Ἐκεῖνος, πού ἤθελε νὰ μὴ τὸν βλέπῃ, τὸν ἔβλεπε. Ἡ συνειδήσις του. Ἡ συνειδήσις του, δηλαδή ὁ Θεός, πού ἔδωσε τὴ συνείδησι».

Καὶ ὁ Σαίξπηρ εἰς τὰ ἔργα του τονίζει, ὅτι οἱ ἐγκληματίαι δὲν δύνανται νὰ νεκρώσουν ἢ ἔστω νὰ καταπνίξουν ἢ νὰ κατασιγάσουν τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Δι' αὐτοὺς γράφει εἰς τὸν Ἄμλετ:

«Τὸ ἐγκλημα κι' ἡ γῆ ἂν τὸ πλακώσῃ,
θὰ ἔλθῃ ὥρα ἀπὸ τὴν γῆν στὸ φῶς νὰ ξεφουτρώσῃ»¹¹.

Γενικῶς ἡ ἀγριότης τῆς σαιξπηρικῆς τραγωδίας θεωρεῖται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν μελετητῶν της ὡς ἔκφρασις τῆς τυραννίας τῆς ἀμαρτίας, πού ἐξευτελίζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιθέσεως τῆς συνειδήσεως πρὸς αὐτήν. Ὅταν ὁ μελετητῆς τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σαίξπηρ ἔχῃ αὐτὸ ὑπ' ὄψιν, «δὲν ἀπορεῖ τότε γιατί ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν κόλασι ζῆ μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἄγριες τραγωδίες, γιατί τὸ φάντασμα τῆς δυστυχίας φτερουγίζει παντοῦ, γιατί εἶναι τόσο σκοτεινιασμένες κι' ὀλόμαυρες οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, πού αὐτοκτονοῦν ἢ τρελλαίνονται ἀλλεπάλληλα, γιατί τόσο ἀπαίσιοι φόβοι τριγυρίζουν στὴ σκοτεινιασμένη ἀτμόσφαιρα, ἔτοιμοι νὰ ξεσπάσουν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή»¹².

Καὶ ὁ μέγας ὀρθόδοξος ῥώσος λογοτέχνης Ντοστογιέφσκυ εἰς τὰ ἔργα του δίδει θαυμασίας περιγραφὰς τῶν τύψεων καὶ ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως. Π.χ. ὀλόκληρον τὸ ἔργον του «Ἐγκλημα καὶ τιμωρία» παρουσιάζει τὴν ἐσωτερικὴν πάλην, πού δημιουρ-

11. «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία», σελ. 194.

12. «Ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τῆς σαιξπηρικῆς τραγωδίας», περιοδ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1939, σελ. 18.

γεῖ ἡ συνείδησις εἰς τὸν ἥρωα τοῦ ἔργου Ρασκόλνικωφ. Καὶ τὸ ἔργον τοῦ «Οἱ δαιμονισμένοι» παρουσιάζει τὸν ρόλον, ποῦ παίζει ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἥρωος τοῦ ἔργου Σταυρόγκιν ἡ συνείδησις, ἥτις τὸν μαστίζει ἀνηλεῶς.

Εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς καθ' ἡμέραν πείρας καὶ τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας περὶ τῆς δυστυχίας, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ ἡ τεταραγμένη συνείδησις, προστίθεται σήμερον καὶ ἡ μαρτυρία τῆς Ψυχιατρικῆς ἐπιστήμης, ἥτις τονίζει, ὅτι μία τῶν κυρίων αἰτιῶν τῶν ψυχονευρώσεων εἶναι ἀκριβῶς τὸ συναίσθημα τῆς ἐνοχῆς. Ὁ διαπρεπὴς γερμανὸς νευρολόγος καὶ ψυχίατρος Λέχλερ εἰς τὸ βιβλίον του «Ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν» περιγράφει τὴν ψυχικὴν ἀγωνίαν, ἥτις πρὸς τοὺς ἄλλοις δημιουργεῖται καὶ ἐκ τῆς ἐλεγχούσης συνειδήσεως. Ἡ ἀγωνία αὕτη, ὡς λέγει, «κυριεῦει ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο. Ὁλόκληρη ἡ ψυχικὴ ζωὴ ὡς τὸ βάθος μπορεῖ νὰ ἀναμοχλευθῇ ἀπ' τὴν ἀγωνία. Διέγερσις καὶ ἐρεθισμὸς, ἐσωτερικὴ καταπίεσις καὶ ἀβεβαιότης, ἔλλειψις ἀποφασιστικότητος καὶ συγκεντρώσεως τῆς προσοχῆς, ἔλλειψις κοινωνικότητος καὶ ἀνθρωποφοβία, ἀμφιβολία καὶ κόρος ἀπ' τὴ ζωὴ μποροῦν νὰ συνοδεύουν συχνὰ τὴν ἀγωνία. Αὕτη καταδιώκει τὸν ἄνθρωπο ἀκόμη κι' ὡς τὰ ὄνειρά του καὶ τοῦ διαταράσσει συχνὰ τὸν ὕπνο του. Ἀκόμη καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα καὶ τὸ νευρικὸ σύστημα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἐπηρέαζονται ποικιλοτρόπως στὴ λειτουργία τους ἀπ' τὴν ἀγωνία, πρὸ πάντων ἡ καρδιά, τὸ στομάχι καὶ τὰ ἔντερα, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ σύστημα τῶν ἐσωτερικῶν ἐκκρίσεων μὲ τις σπουδαῖες γιὰ τὴ συντήρησι τοῦ σώματος λειτουργίες του. Ἔτσι μποροῦν νὰ δημιουργηθοῦν χλωμάδα, ἰδρώτας, τρεμουλά καὶ ἄλλες σωματικὲς διαταραχῆς, ποῦ βλάπτουν σοβαρὰ τὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀφαιροῦν τὴν εὐεξία του»¹³.

Ἡ ἐκ τῆς ἐνοχῆς τῆς ἀμαρτίας ἀγωνία αὕτη εἶναι τόσον παλαιά, ὅσον καὶ ἡ ἀνθρωπότης. Ἦδη ἡ πρώτη πτώσις τοῦ ἀνθρώπου ἐδημιούργησεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν (Γεν. γ', 10). Ἡ ἀγωνία γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα,

13. Alfred L e c h l e r, Ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, μτφρ. Εὐάγγ. Θεοδωροῦ, Ἐκδόσεις Κ. Κακουλίδη, Ἀθῆναι, σελ. 7-8.

ΑΔΕΛΦΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Θὰ ἤθελα νὰ σὲ προφυλάξω καὶ ἀπὸ μερικές ζημιές τοῦ ποιμνίου σου καὶ πικρίες σου ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος ὅτι πολλοὶ Κληρικοὶ παρασύρονται σὲ λόγια καὶ πράξεις ποὺ διχάζουν τὸ λαό μας. Ἐννοῶ τοὺς κομματισμοὺς. Μέσα στὴν ἐνορία σου ὑπάρχουν Χριστιανοὶ μὲ διαφορετικὰ πολιτικὰ φρονήματα. Παρὰ ταῦτα, ὅμως, καθὼς ξέρεις, εἶναι πρόβατα τῆς ἴδιας στάνης καὶ τῆς ἴδιας μάνδρας καὶ τσοπάνης τους εἶσαι σύ. Δὲν ἔχει νὰ κάνῃ ἂν τὸ ἓνα εἶναι λευκὸ καὶ τὸ ἄλλο λάγιο ἢ τὸ τρίτο διάστικτο κλπ. Ἐκεῖνο ποὺ σ' ἐνδιαφέρει ἐσένα εἶναι ν' ἀνήκουν στὸ Χριστό, νὰ εἶναι ἀγαπημένα μεταξύ τους, νὰ τὰ φροντίζης ὅλα ἐξ ἴσου, χωρὶς καμμιά διάκρισι καὶ νὰ πειθαρχοῦν στὴ φωνή σου. Αὐτὴ εἶναι ἡ χρυσὴ γραμμὴ ποὺ βαδίζουν καὶ βαδίζεις. Θέλω νὰ εἰπῶ δηλαδὴ πῶς οἱ διαφορὲς πολιτικὲς ἀποχρώσεις καὶ γνώμες ἐφ' ὅσον βρίσκονται μέσα στὰ ἔθνικα πλαίσια, ἀνάγονται στοῦ καθενὸς τὴν ἀτομικὴν ἀντίληψιν ἔναντι ἐνὸς συστήματος ποὺ φρονεῖ πῶς καλλίτερα θὰ διοικηθῇ ὁ τόπος. Ἄν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ ποικιλία τῶν γνωμῶν καὶ τῶν ἀντιθέσεων ποὺ δὲν εἶναι κατὰ τοῦ Κράτους καὶ τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος μας, δὲν θὰ εἴχαμε καὶ κάποια πρόοδο καὶ ἀσφάλεια στὴ Νομοθεσίᾳ. Γι' αὐτὸ ὑπάρχει σὲ μιὰ Βουλὴ, πλειοψηφία ποὺ κυβερνᾷ καὶ μειοψηφία ποὺ

ὅταν ὑπάρχη συναισθησις τῆς παγγνωσίας καὶ πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ. «Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν Σου ἐποίησα» (Ψαλμ. ν', 6), ἔλεγεν ὁ Δαβίδ. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκφύγη (ἀπὸ τοῦ προσώπου) τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. ρλ', 7—8). Τὸ ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐνόχου συνειδήσεως ἀγωνία δημιουργεῖ καὶ σωματικὰς βλάβας φαίνεται εἰς τὸν λα' ψαλμὸν τοῦ Δαβίδ, ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος λέγει: «Ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστέα μου ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν· ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμὲ ἡ χεὶρ μου, ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγῆναί μοι ἄκανθαν»¹⁴.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ(ο)κης

ἐλέγχει σ' ἓνα πολίτευμα πού ξεπηγάζει ἀπὸ τὴν ἐλευθέρα βού-
λησι τοῦ λαοῦ, κατὰ τὰς ἐκλογὰς πού ἐλευθέρα πρέπει νὰ διε-
ξάγονται. Εἶναι φυσικὸν ὁ ἐνορίτης σου νὰ ἀνήκη σὲ κάποιον,
ἔθνικόν, βέβαια, κόμμα. Γι' αὐτὸ τὸ Κόμμα πού ἔχει ἓνα δικό του
πρόγραμμα ἐφαρμογῆς τὸ προτιμᾷ, γιατί πιστεύει πὼς μ' αὐτὸ
τὸ κόμμα θὰ διοικηθῇ καλὰ ὁ τόπος. Ἄν πλανᾶται ἢ ὄχι, αὐτὸ
εἶναι ὑπόθεσις δική του. Μέσα στὰ πειράματα, στίς ζυμώσεις,
στίς διαφημίσεις καὶ διαφωτίσεις τῶν πολιτικῶν Ἀρχηγῶν, ὁ
ἐνορίτης σου, σὰν ἐλεύθερος ἄνθρωπος, μυαλὸ καὶ κρίσι ἔχει καὶ
μπορεῖ τὸ χέρι του στὴ συνείδησί του νὰ βάλῃ καὶ νὰ κάμῃ ἀνε-
πλήρээστος τὸ καθήκόν του σὰν Ἕλληνας καὶ σὰν Χριστιανός.
Καὶ θὰ ψηφίσῃ ἐκεῖνον πού νομίζει πὼς εἶναι λιγώτερον ἁμαρτω-
λός, σ' ὅποιο κόμμα κι' ἂν ἀνήκη. Ὅσακις, λοιπόν, ρωτιέσαι,
αὐτὸ συμφέρει καὶ στὴν ἐνορία καὶ στὴν Πατρίδα μας νὰ λές:
«Παιδί μου, ψήφισε ἐκεῖνον πού νομίζεις πὼς εἶναι λιγώτερο
ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀποφεύγεις
ν' ἀναμιχθῆς ἐνεργῶς στὴν πολιτική, στὰ κομματικά. Γιατί
ἂν θελήσῃς νὰ ὑποδείξῃς ἄτομα ἢ σύστημα πολιτικό, θὰ πρέ-
πει τότε νὰ ταχθῆς μὲ μιὰ μερίδα τοῦ ποιμνίου σου, λησμο-
νῶντας πὼς ἢ ἄλλη μερίς θὰ δυσαρεστηθῇ, καὶ θὰ πάρῃ ἐχ-
θρική στάσι ἀπέναντί σου καὶ τοῦτο γιατί ἔχετε διαφορετικὰ πο-
λιτικὰ φρονήματα. Μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἐνορίτη σου πού ἀνή-
κει ἰδεολογικῶς σὲ ἄλλη κομματικὴ παράταξι δὲν θὰ μπορέσῃς
νὰ σταθῆς κι' ἴσως ἴσως πολλοὶ ἀπ' τοὺς φανατικούς, ἂν δὲν σὲ
βρίζουν, δὲ θὰ ἔρχονται οὔτε στὴν Ἐκκλησία πού θὰ λειτουργῆς.
Ἄν θὰ σὲ παίρνουν στίς θρησκευτικὰς τῶν ἀνάγκας, τὸ κάνουν
γιατί δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἄλλοιῶς. Ἄν βροῦν ἄλλη διέξοδο μὲ
ἄλλον ὁμόφρονά τους παπᾶ, θὰ σ' ἀφήσουν ὅπωςδὴποτε. Ἡ πο-
πολιτικὴ μὲ τοὺς κομματισμοὺς διχάζει δίνει στίς πολιτικὰς ὁμά-
δες ἓνα ξέχωρο χρῶμα. Κι' ἐρωτᾷται: Σὲ ποιά πολιτικὴ μερίδα
νὰ ἐνταχθῆς ἐσὺ ὁ Ἱερεὺς πού πρέπει νὰ κρατήσῃς τὴν θρησκευ-
τικὴν ἐνότητα τοῦ ποιμνίου σου; καὶ τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ σένα
πού ἀντιπροσωπεύεις τὸ Χριστὸ καὶ εἶσαι πατέρας ὄλων τῶν ἐνο-
ριτῶν σου, ἀδιάφορο σὲ ποιά κομματικὴ ἀπόχρωσι δείχνουν τὴν
προτίμησίν τους; Ποιὸ ρεῦμα πολιτικὸ θὰ σὲ παρασύρῃ; Ποιούς
ὑποψηφίους θὰ ἐνισχύσῃς καὶ ποιούς θὰ ἀφορίσῃς; Κανέναν
ἀδελφέ. Κανέναν. Τὸ Κόμμα, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ «κόμμα»
κομματιάζει τὸ λαό. Ὅταν ἐσὺ θὰ ἔχῃς τὴν ἀφροσύνη νὰ τα-
χθῆς μὲ τὴν μιὰ ἢ μὲ τὴν ἄλλη μερίδα, τότε θὰ εἶσαι παπᾶς τῆς
μιᾶς μερίδος καὶ ἢ ἄλλη θὰ σὲ μισῇ. Σοῦ ἔδωσαν καὶ τὸ δικαίωμα
νὰ ψηφίξῃς. Κόπτονται νὰ χρησιμοποιήσῃς αὐτὴ τὴ δύναμι γιὰ
τὸ καλὸ σου καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς Πατρίδος σου. Σοῦ λέγω κι'

ἐγὼ πὼς θὰ σέ θάψουν γιὰ πάντα. Κι' ἂν κάπως στέκεσαι στὴν ἔνορρα σου, τώρα ποὺ δὲν ἀνοίγεις τὸ στόμα σου καὶ δὲν ἀνακατεύεσαι στὰ πολιτικά, μάθε πὼς σὺν ἐκδηλωθῆς θὰ ξεπέσης ἀπὸ τὴν συνείδησι καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν πολιτικῶν ὁμοφρόνων σου. Αὐτὸς ὁ λαουτζίκος ποὺ ποιμαίνεις δὲν θέλει τὸν παπᾶ του ν' ἀνακατεύεται σ' αὐτά. Τὸν θέλει νὰ προσεύχεται γιὰ ὄλους, ν' ἀγαπᾶ καὶ νὰ φροντίζῃ ἐξ ἴσου γιὰ ὄλους, νὰ στέκεται ψηλά ἀπὸ τὰ πάθη ποὺ δημιουργοῦν οἱ πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοὶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, πρὸ παντός. Οἱ πολιτικὲς φροντίδες, οἱ ὀργανωμέναι προσπάθειαι γιὰ τὴν κομματικὴ ἐπιτυχία τοῦ Α ἢ τοῦ Β ὑποψηφίου, ἢ κλειστὴ ἢ ἀνοιχτὴ προπαγάνδα ἐνὸς παπᾶ σὲ στενὸν ἢ ἀνοιχτὸ κύκλον ἀποτελεῖ καὶ ἀσχημία. Ἐκθέτει ἐπικινδύνως τὸν λειτουργὸ τοῦ Ὑψίστου στὰ μάτια ὄλων ἀνεξαίρετως. Θὰ ὑβρίζεται, θὰ χλευάζεται, θὰ προπηλακίζεται, θὰ παίρῃ ὅλες τίς ἀηδεῖς πατσαβοῦρες τοῦ ὄχλου τῶν πεζοδρομίων στὸ πρόσωπό του, γιὰτὶ οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες δὲν γνωρίζουν ὄρια εὐπρεπείας καὶ σεβασμοῦ. Συμφέροντα, μικρότητες, ρουσφετολογίες, βαναυσότητες, ἔντονας καὶ παράλογες ἀπειθήσεις τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, λόγῳ τῆς ἰδιότητός σου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ σου πόστου, δὲν θὰ λείψουν. Κι' ἂν τώρα ποὺ δὲν ἀνακατεύεσαι σὲ τίποτα ἀπ' αὐτὰ κρατῆς τὴν ὑπόληψί σου σὲ μιὰ κλωστή, φαντάσου νὰ ταχθῆς μὲ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ «Κόμμα» καὶ μάλιστα νὰ μπαίνῃς στὴν οὐρὰ καὶ νὰ ... ψηφίζῃς! -Θ' ἀκοῦς. «Παπᾶ!... Κάμε μιὰ παράκλησι στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ γιὰ νὰ νικήσῃ τὸ Κόμμα!... Παπᾶ!... Πῶς τὰ βλέπεις τὰ πράγματα; ... Παπᾶ! ... Τοὺς φάγαμε! ...» Ἐσὺ τί θ' ἀποκρίνεσαι; «Γένοιτο! τέκνον μου!...» Θὰ λὲς δηλαδὴ, κακὸς ξεμπουντουλωμὸς νὰ τοὺς βρῆ; Ποιούς; Ἄφοῦ εἶναι πνευματικά σου παιδιὰ. Ἐρχονται στὴν Ἐκκλησίαν, τ' ἀγιάζεις, τὰ φροντίζεις, τὰ περιποιεῖσαι. Λοιπόν; Ὅχι, ἀγαπητέ. Θὰ βάλῃς στὸ στόμα σου κλειδωνιά. Ἐνα Κόμμα ὑπάρχει γιὰ τὸν παπᾶ. Τὸ Χριστιανικόν. Ἐν κατορθώσῃς νὰ ἐνοποιήσῃς ἐν πνεύματι Ἀγίῳ τίς καρδιὰς τῶν Χριστιανῶν σου, ἐπιτυχὲς τὸ πᾶν. Οὔτε πνευματικῶς συμφέρει, οὔτε καὶ ὕλικῶς ἀκόμη, ἀδελφέ μου, τὸν παπᾶ ν' ἀναμιχθῆ στὴν πολιτικὴ. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ζητηθῆ εἶναι τοῦτο. Νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τὴν Ἱεραρχίαν ἀριστίνδην, ἔστω καὶ δύο-τρεῖς δυνατοὶ ἔξυπνοι, νομοκανοναθεῖς Ἱεράρχαι ποὺ θὰ παρευρίσκωνται στὴ Βουλὴ γιὰ νὰ ὑποστηρίζουν τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας μὲ στρωμένο πρόγραμμα ἐν συνεννοήσει μὲ τὴν ὄλην Ἱεραρχίαν, χωρὶς κανένα κομματικὸν δεσμό. Αὐτὸ εἶναι τὸ προτιμότερον καὶ ὄχι ἡ ἀνάμιξις τοῦ Ἱερέως στοὺς κομματικοὺς ἀνταγωνισμοὺς. Ὁ Ἱερεὺς θέλει τὸ ποιμνίον

του σ' ἄρρηκτη ἐνότητα, σὲ στενώτατο δεσμὸ κοντὰ στὸ Χριστὸ καὶ κοντὰ του γιὰ τὴ σωτηρία του.

Ἡ ἀνάμιξις τοῦ παπᾶ στὴν πολιτικὴ ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι βέβαιον πὼς θὰ τὸν ἐξευτελίση, ἀλλὰ καὶ θὰ τὸν στερήσῃ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης ἐκλεκτῶν του ἐνοριτῶν καὶ πολὺ ὀρθῶς ἢ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας δι' εἰδικῆς Ἐγκυκλίου ἀπηγόρευσε τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφίζειν εἰς τοὺς Κληρικούς. Μὴν ἀκοῦς μερικοὺς κοσμικοὺς τύπους ἔστω καὶ ἂν φοροῦν ράσο. Σὲ σπρώχνουν στὴν πολιτικὴ ἀντὶ νὰ σὲ κάμουν προσεκτικὸ καὶ νὰ σοῦ ἀναπτύξουν πνεῦμα ἐσωστρεφικὸ. Θὰ χαθῆς. Ἐσὺ ξέρεις πολὺ περισσότερα ἀπ' αὐτοὺς τὶ θὰ σοῦ στοιχίσῃ ἢ πολιτοκορολογία. Ἡ πείρα πολλὰ μᾶς ἔχει διδάξει. Ἡ πολιτικὴ τοποθέτησις τοῦ Κληρικοῦ θυμῆσου τί θύελλα ἐγείρει, τί κατακραυγὴ, τί βρισιές, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο σ' ἐποχὴ πού τὰ πάθη ἀνάβουν πυρκαγιά. Καὶ ἐξορία. Γιατί, ἀπλούστατα: "Ἄν ἐπικρατῆ τὸ ἀντίθετο Κόμμα, οἱ ἀρχηγεῦντες κομματάρχαι θὰ ὑποστοῦν τὰ πάνδεινα. Γιατί τὸ Κόμμα θὰ χρῆσῃ κομματάρχη τὸν παπᾶ λόγῳ τῆς ιδιότητός του καὶ τῆς θέσεώς του μεταξὺ τῶν ψηφοφόρων. "Ἄς ψηφίζουν καὶ οἱ γυναῖκες. Δικὴ τους δουλειά. Ὁ Ἱερεὺς δὲν ἔχει καμμιά σχέσι μὲ τὸν «Καίσαρα» οἰουδήποτε καθεστῶτος καὶ τοῦ πλέον συντηρητικοῦ. Φαντάσου τώρα νὰ εἶναι δυὸ παπάδες στὸν ἴδιο Ναὸ ἐφημέριοι καὶ ν' ἀνήκουν σὲ ξεχωριστὸ Κόμμα, τί ἔχει νὰ γίνῃ μέσα στὸ Ἱερό! Μαζὶ μὲ τίς διαφορὰς γύρω ἀπὸ τὰ πρόσφορα καὶ τὰ «τυχερά» θᾶχουμε καὶ τόσους διαπληκτισμοὺς γιὰ τὰ πολιτικά. Σοῦ ἐπαναλαμβάνω: Βούλωσε ἐρμητικὰ τὸ στόμα σου ὅταν σὲ προκαλοῦν καὶ ἀνοιξὲ τὰ φτερά τῆς ἀγάπης σου πρὸς ὅλους τοὺς ἐνορίτας σου πάσης πολιτικῆς ἀποχρώσεως. Οὔτε κρίσεις καὶ σχόλια χρειάζονται ἐπάνω σὲ ἐπιτυχίες καὶ ἀποτυχίες πολιτικῶν. Λέγε.: «Παιδιά μου, ψηφίσατε τὸν ὀλιγώτερον ἁμαρτωλόν».

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΙ—ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ

ἦτοι :

Νεκρώσιμοι Ἀκολουθίαι καὶ Συγχωρητικαὶ Εὐχαὶ ἐπὶ κεκοιμημένων λαϊκῶν, Ἱερέων καὶ Νηπίων (καὶ τῶ Πάσχα). Νεκρώσιμον Τρισάγιον ἢ «Παραστάσιμον». Ἐπὶ μνημοσύνω.

Ἐγκώλιον βοήθημα διὰ Κληρικοὺς καὶ Ἱεροψάλτας, μετ' ἐρωθρῶν καὶ μαῦρων γραμμάτων. Σελίδες 64. Τιμᾶται δρχ. 6.

ΕΚΔΟΣΙΣ : Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός², ὁ τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Πίστεως³ ἀρχηγός καὶ Τελειωτής⁴ καὶ τῆς θείας Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας Οἰκοδόμος⁵ καὶ Κεφαλὴ⁶ κοινόμενος ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου καὶ ἀπολογούμενος, ἔδωκε τὸν ἐξῆς ὄρισμὸν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπερφυῶς καὶ Θείας Αὐτοῦ ἐνσαρκώσεως καὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλεύσεως: «Ἐγὼ—εἶπεν—εἰς τοῦτο γεγένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»⁷. Καὶ ὀλίγον πρότερον ὁμιλῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ πρωτευούσης τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ Ἱερουσαλήμ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Σολομῶντος, ἀποκαλύπτων ἐπισήμως ἐαυτὸν καὶ τὴν Διδασκαλίαν Του ἔλεγεν: «Ὁ πέμψας με ἀληθῆς ἐστίν, ἀγὰρ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον—καὶ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ, ταῦτα λαλῶ»⁸.

Κατὰ ταῦτα:

I. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθεῖσα Χριστιανικὴ Πίστις εἶναι ἡ Οὐράνιος, ἡ Θεία ἀλήθεια, τὴν ὅποιαν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον ἐν τῷ πληρώματι⁹ τοῦ χρόνου, ἵνα διαλύσῃ τὰ σκότη τῆς πλάνης καὶ ἀγνωσίας, «ἵνα διδάξῃ ἐν ἀληθείᾳ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ»¹⁰, ἵνα φωτίσῃ «ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου» καὶ ἵνα οὕτω «γνωρισθῇ... διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ»¹¹. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσα Ἀλήθεια, διεκδικουσα δι' ἑαυτὴν τὸ μοναδικὸν καὶ ἀπόλυτον, τὸ αἰώνιον καὶ ἀναλλοίωτον, καθ' ὃ Θεία, εἶναι ὅμως ὀρατὴ, προσφέρεται, δηλαδή, διὰ τῆς Διδασκαλίας, ὡς καὶ πᾶσα θεωρία φιλοσοφική, προσφερομένη, ὡς γινώσκει εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀφομοιωθῇ εἰς Πίστιν καὶ διὰ τῶν χειλέων του, εἶτα, ἐκφρασθῇ ὡς ὁμολογία, «εἰς σωτηρίαν»¹².

Εἶναι φιλοσοφία, ὡς τὴν χαρακτηρίζει ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος

1-2. Ρωμ. 1, 4, Α'. Κορ. 1,2. 5,4 Β'. Κορ. 8,9, Γαλ. 6,14. Ἐφεσ. 3,11 Α'. Θεσσ. 2,19 Α'. Τιμ. 6,15 Ἐβρ. 13,20. Ἰάκ. 1,1. Α'. Πέτρ. 1,3.

3. Πραξ. 5,31. Ἐβρ. 2,10.

4. Ἐβρ. 12,2.

5. Ματθ. 16,18.

6. Ἐφεσ. 1,22. 5,23.

7. Ἰωάν. 18,37.

8. Ἰωάν. 8, 26-28.

9. Γαλ. 4,4.

10. Μρκ. 12,14.

11. Β'. Τιμ. 1,10. Ἐφεσ. 3,10.

12. Ρωμ. 10,10.

ὁ φιλόσοφος καὶ Μάρτυς, φιλοσοφοῦσα, ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτουσα περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ τούτου Δημιουργοῦ, περὶ ὄντων ὄρατῶν καὶ ἀοράτων. Περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς κρῖνον συνδετικοῦ, μεταξὺ Πνεύματος καὶ Ὑψους, περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, περὶ φωτὸς καὶ σκότους, περὶ ψεύδους καὶ Ἀληθείας, περὶ αἰωνίου καὶ ἐφημέρου, περὶ ἀφθάρτων καὶ φθαρτῶν, περὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσα Ἀλήθεια εἶναι προσέτι Θεολογία, ἀποκαλύπτουσα τὸν Ἀληθινὸν Θεόν, τὴν Οὐσίαν Αὐτοῦ, τὰς Ἰδιότητας Αὐτοῦ, τὸ Τριαδικὸν Αὐτοῦ, καὶ τὴν περὶ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ κόσμου φοικτὴν Αὐτοῦ Οἰκονομίαν. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσα Ἀλήθεια εἶναι Ἠθικὴ δογματίζουσα: Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ Πονηροῦ, περὶ τοῦ Ἁγίου καὶ τοῦ ὀσίου καὶ περὶ τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἀνοσίου, περὶ ἁρμονίας ψυχῆς καὶ σώματος, περὶ γάμου καὶ ἀγαμίας, περὶ ἀνθρωπίνων ἐν γένει σχέσεων, περὶ Κρίσεως καὶ Ἀνταποδόσεως, περὶ Παραδείσου καὶ Κολάσεως.

Ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσα Ἀλήθεια εἶναι Θρησκεία, θεσμοθετοῦσα, μὲ ὄλον τὸ κῆρος τοῦ Θείου δόγματος, τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Προσευχὴν καὶ τὴν Λατρείαν, τὰς σωτηριώδεις τῶν Μυστηρίων τελετὰς καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ Θρησκευτικὸ—ἀσκητικὸν στοιχεῖον τῆς Νηστείας.

II. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσα αὕτη Ἀλήθεια, εἶναι θέλημα Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, μυριολέκτως ἐκπεφρασμένον, ἵνα ἐπιγνωσθῆ, ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, παρὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων¹³, διότι, ἐὰν δὲν γνωρισθῶν καὶ ἀποδεχθῶν αὐτὴν ἐνδομύχως, δὲν σώζονται! Ἐκεῖνο δ' ὅπερ προεφήτευσεν ὁ μεγαλόπνοος Προφήτης Ἡσαΐας «Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ»¹⁴, τὸ ἐπικυροῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ προσθέτει ἀθθεντικώτατα τὸ ἀποφασιστικὸν ἐκεῖνο «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται»¹⁵.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐκλέγει τοὺς δώδεκα Μαθητὰς καὶ καταρτίζει αὐτοὺς εἰς Ἀποστόλους Του.

Διὰ τοῦτο ἰδρύει καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του, ἀποταμιεύων ἐν αὐτῇ τὴν ἦν ἐξ οὐρανοῦ ἐκόμισεν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἦν ἐξεπέγασαν οἱ ἀκένωτοι κρονοὶ τῶν πέντε πληγῶν Του, ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ, χάριν, καὶ διασφαλίζων αὐτὴν διὰ τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος, ἵνα ἀλανθᾶστος καὶ ἀπλανῶς ὀρθοτομῇ πάντοτε τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας.

Ἡ Ἐκκλησία, ἣτις εἶναι Μία, ἡ Ἁγία καὶ ἅμωμος Ἐκκλη-

13. Μρκ. 16,15, Ματθ. 28, 18-20, Ματθ. 24,14.

14. Ἡσ. 54,13.

15. Ματθ. 28, 18-20.

σία τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἡ συνδεδεμένη διὰ τῆς Μιᾶς καὶ μόνης Ἀληθινῆς Πίστεως, πρὸς τὸν Ἕνα καὶ Μόνον Νυμφίον καὶ Κύριόν τῆς Θεάνθρωπον Χριστόν, Θεματοφύλαξ ὑπάρχουσα καὶ Οἰκονόμος τῆς Ἀληθείας καὶ χάριτος, προσφνεστάτα συμβολίζεται ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου, ὡς πανδοχεῖον, διότι πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ ἐφ' ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς Γῆς καὶ πρέπει νὰ περιλάβῃ, εἰς τοὺς Θείους κόλπους τῆς πάντα τὰ Ἔθνη, ἅπασαν τὴν τετραυματισμένην ἡθικῶς ἀνθρωπότητα, ἕνα ἕκαστον ἀνθρώπον, ἵνα, ὡς ἡ μοναδικὴ κιβωτὸς τῆς Σωτηρίας, θεραπείῃ καὶ σῶσῃ «τὸ συντετριμμένον καὶ τὸ ἐκλείπον»¹⁶.

Εἰς τοὺς Οἰκονόμους καὶ διαχειριστὰς τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες νοοῦνται, ὑπὸ τὸν Πανδοχέα¹⁷, παραδίδει ὁ Χριστός, ὡς μέσσα θεραπευτικὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὰς Δύο Διαθήκας, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν, ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ Ἀλήθεια καὶ ἐξ ὧν ἀποπνέει ἡ χάρις.

Ἄλλ' ἀναγνωρίζει εἰς αὐτοὺς συγχρόνως, ὡς τρίτον δηνάριον, τὴν ἰδικήν των συμβολὴν καὶ φροντίδα. Τοῦτο δὲ τὸ τρίτον εἶναι ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ἡ συστηματικὴ δηλονότι καὶ ἐνιαία ἐρμηνεία καὶ ἀπλανῆς καὶ ἀκριβῆς ἀνάπτυξις καὶ ἐξήγησις τοῦ περιεχομένου τῆς Ἀληθείας τῆς Πίστεως καὶ ἡ διάταξις καὶ διαμόρφωσις τῶν τρόπων καὶ μέσων τῆς μεταδόσεως τῆς μυστηριώδους χάριτος.

Καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐλέχθη, ἡ γνῶσις τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθείσης Θείας Ἀληθείας μόνῃ ὀδηγεῖ εἰς τὴν οἰκείωσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Χάριτος, τῆς Ἀπολυτρώσεως, τῆς Σωτηρίας, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐμφανισεῶς τῆς, κατὰ τὴν Ἁγίαν ἐκείνην Πεντηκοστήν καὶ μέχρι σήμερον, ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διακατέχεται, ὑπὸ τοῦ ἀσιγᾶστος καὶ πυρίνου ἐνθέου ζήλου, ὅπως προφορικῶς τε καὶ γραπτῶς γνωρίσῃ τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν τὴν ὁδὸν τῆς Ζωῆς¹⁸, «κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Αἰωνίου Θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν τῆς πίστεως εἰς πάντα τὰ Ἔθνη»¹⁹. Ἡ Ἁγία ἐκείνη ἀνησυχία τῆς ἀληθινῆς κατὰ Θεὸν Ἀγάπης, καὶ ἡ φλογερὰ δῖνα τῆς σωτηρίας ἀθανάτων ψυχῶν, ἥτις ἐκράτει ἐν διαρκεί διαγέρσει τοὺς μακαρίους καὶ Πνευματοκινήτους τοῦ Κυρίου Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, οἵτινες ὡς ὑπόπτεροι περιήρχοντο πᾶσαν τὴν Γῆν καὶ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης «ἐν κόποις περισσοτέρως,

16. Ἰεζεκιήλ 34,16.

17. Λουκ. 10,35 κ.δ.

18. Πρξ. 2, 28.

19. Α'. Τιμ. 1,1. Ρωμ. 1,5.

ἐν φυλακαῖς ὑπερβαλλόντως, ραβδιζόμενοι, λιθαζόμενοι, ναυαγοῦντες, ἐν κινδύνοις ποικίλοις, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῶ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις ἐν ψύχει καὶ καύσωνι καὶ γυμνότητι, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι», ἡ ἅγια ἐκείνη συναίσθησις τῆς εὐθύνης, διὰ τὸν Εὐαγγελισμόν καὶ τὴν Σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἣτις ἔκαμε τὸν Οὐρανοβάμονα, τὸν Ἐθνοκέρυκα Διδάσκαλον, ἡμῶν, τὸν Πρῶτον μετὰ τὸν Ἔνα, Παῦλον νὰ ἀνακράξῃ ἐνθους «οὐαί μοι ἔστιν ἔάν μὴ εὐαγγελίζωμαι»²⁰ καὶ νὰ μεριμνᾷ ἐναγωνίως «περὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν»²¹ καὶ νὰ διερωτᾷται μετὰ ἀνησυχίας «πῶς δὲ πιστεύουσιν οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;»²² ὑπῆρξεν ἀέλιποτε χαρακτηριστικὸν τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀληθινῶν ποιμένων αὐτῆς!!...

Αὕτη ἡ ἀνησυχία καὶ τὸ ἀκοίμητον ἐνδιαφέρον καὶ ἡ νυχθήμερος, μέριμνα εἶναι ἐπιταγὴ Θεοῦ, νὰ διακατέχουν ὁλόκληρον τὴν ὑπαρξίν καὶ προσωπικότητα παντός ἀληθινῶ καὶ γνησίου καὶ πιστοῦ Ἱερέως, ἐνωτιζόμενον τὴν στοργικωτάτην καὶ συγκινητικωτάτην φωνὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ θέλοντος πάντα ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς Ἀληθείας ἐλθεῖν²³: «Ἱερεῖς, παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου»²⁴.

III. Ἐὰν, ἡ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν Πατέρων ἡμῶν παραχωρηθεῖσα μακροαῖων τοῦ γένους ἡμῶν δουλεία, ἀνέκοψε τὸ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρις ἐσχάτων χαρακτηριστικὸν τῆς Καθολικότητος καὶ Οἰκουμενικότητος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἔργον, τῆς διοργανώσεως καὶ ἀποστολῆς καὶ συντηρήσεως Ἱεραποστολῶν, πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Δυσμὰς καὶ Νότον καὶ Βορρᾶν, ἐξήλωσαν δὲ τοῦτο σχισματικοὶ καὶ κακόδοξοι καὶ αἰρετικοί· οὐδόλωσ ὁμως δικαιολογεῖται, ἀπὸ τε τὸν Θεόν καὶ τὴν Κοινωνίαν, νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀριώτατα λειτουργοῦν τὸ δίκτυον τῆς ἐσωτερικῆς τοῦλάχιστον Ἱεραποστολῆς, τῆς δαφιλοῦς δηλονότι καὶ ἀμφιλαφοῦς τοῦ ὁμοιογενοῦς Χριστεπωνύμου πληρώματος κατηχήσεως καὶ σαφοῦς πληροφορίας ὄλων τῶν κεφαλαίων τῆς Ἀληθείας τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Πίστεως, τῆς ὁποίας μάλιστα ὄργανον ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Θ. Προνοίας ἡ πάτριος ἡμῶν γλῶσσα, ἡ Ἑλληνική, ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Οὐράνιος Ἀρχάγγελος εὐηγγελίσθη τὴν κεχαριτωμένην Παρθένον καὶ δι' αὐτῆς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁλόκληρον,

20. Α'. Κορ. 9,16.

21. Ρωμ. 10,14.

22. Α'. Τιμ. 2,4.

23. Ρωμ. 12,18 Α'. Θεσσ. 5,12, Α'. Τιμ. 5,17.

24. Ἠσ. 40, 1-2.

διὰ τοῦ Ἑλληνικωτάτου ἐκείνου «χαῖρε». Κατ' ἐξοχήν ἐντεταλμένος καὶ ἀρμόδιος λειτουργὸς τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ κατήχησεως καὶ καταρτισμοῦ τῶν πιστῶν, εἰς τὴν γνῶσιν τῆς σωζούσης ἀληθείας, εἶναι ὁ ἱερεὺς, ὁ πρεσβύτερος, ὁ ποιμὴν καὶ προϊστάμενος²⁵ καὶ τὸ ἐπίκεντρον τῆς ἐνορίας, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν σμικρογραφίαν καὶ τὸ ζῶν κέντρον τῆς Μιάς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, διατελῶν, ἐν στενῇ νῦν ἐπαφῇ καὶ ἐξαρτήσει, πρὸς τὸν οἰκείον Ἐπίσκοπον καὶ Ποιμενάρχην, τὸν ἄμεσον, ἐπὶ γῆς, ἐκπρόσωπον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοῦ καὶ διάδοχον τῶν Ἀποστόλων, τὸν Πατέρα τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ εὐλογίαν τοῦ ὁποίου, οὐδεμία προσπάθεια εὐλογεῖται, ἀπὸ τὸν Θεόν.²⁶

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἵνα γίνῃ τις Χριστιανός, πρῶτον κατηχεῖτο ἐν τῇ τάξει τῶν κατηχομένων, καί, ἀφοῦ ἀπέκτα γνῶσιν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, προσήρχετο εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, μετὰ τὸ ὁποῖον, πλέον, ἤρχιζε τρεφόμενος μὲ τὰς στερεὰς τροφὰς τῶν ἐρμηνευτικῶν ἀγιογραφικῶν κηρυγμάτων καὶ τὴν ἁγιαστικὴν χάριν τῶν Μυστηρίων.

Μετὰ τὴν, ἀπ' αἰῶνων ἤδη ἐπικράτησιν τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, ὑποτίθεται ὅτι ἡ κατήχησις τῶν νεαρῶν τῆς Ἐκκλησίας μελῶν ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀναδόχων, καὶ τῶν πιστῶν γονέων καὶ συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ Σχολείου (Παιδείας).

Σήμερον ὁμως εἰς ἀκριβῆς ἔλεγχος καὶ μία ἐπισταμένως καταρτισθεῖσα στατιστικὴ ἀποδεικνύει, ὅτι ἅπαντες οἱ τρεῖς προαναφερθέντες παράγοντες, ἦτοι, ὁ ἀνάδοχος, οἱ γονεῖς καὶ τὸ Σχολεῖον, δὲν ἐπιδεικνύουν κατὰ γενικὸν κανόνα, τὸν ἐπιβαλλόμενον ἐκείνῳ ζῆλον, περὶ τὴν ζῶσαν καὶ συστηματικὴν κατήχησιν τῆς νηπιακῆς καὶ εὐπλάστου νεαρᾶς ἡλικίας, ὥστε νὰ ἀναπληροῦται ἢ ἐπὶ δύο καὶ τρία ἔτη γιγνομένη τὸ πάλαι, πρὸ τοῦ Βαπτίσματος τῶν ἐνηλίκων κατήχησις.

Ὅστω δέ, μέγα μὲν μέρος τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀναπτύσσεται ἀκατήχητον καὶ ἐστερημένον θεμελιωδῶν καὶ βασικῶν θρησκευτικῶν συγκινήσεων καὶ ἐντυπώσεων καὶ βιωμάτων καὶ ἄνευ Θρησκευτικῆς ἀγωγῆς.

Ἐτερον μέρος ἀναπτύσσεται μὲ ἀτελεῖ, ἀνεπαρκῆ καὶ κἀκιστα προσφερομένην Θρησκευτικὴν κατήχησιν καὶ μὲ μίαν κατωτέραν Θρησκευτικὴν μόρφωσιν ἡμιμαθείας ἐννοούσης τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὸν τυπικισμόν. Καὶ μόλις τρίτον τι μέρος μειονότητος, ἴναλογούσης πρὸς τὸ ἐν δέκατον τοῦ ἀθροίσματος τῶν δύο

25-26. Ἀγ. Ἰγνατίου. Ἐπιστ. Φιλαδ. II VII, 2 Σμυρν. VI, 2, Μαγν. III, 1-2. Ἐφess. VI, 1 Τραλλ. III, 1. Ἐφess. III, 2. Μαγν. XIII, 1, VI 1. Φιλαδ. IV, 1. Σμυρν. VIII, 2. Ἐφess. V, 3 VI, 1, Πολύκ. V, 2.

άνωτέρω κατηγοριῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀνατρέφεται, ἐξ ἀπαλῶν ὀνόχων, ἐν παιδείᾳ, καὶ νουθεσίᾳ, Κυρίου, ἀπὸ πιστοῦς γονεῖς, ζηλωτὰς ἀναδόχους καὶ εὐσεβεῖς διδασκάλους. Καὶ ἡ μειονότης αὕτη ἢ εὐλογημένη ἀποτελεῖ συνήθως τὰς τάξεις τῶν σοβαρῶς καὶ συστηματικῶς λειτουργούντων Κατηχητικῶν Σχολείων. Καὶ τῆς μὲν πρώτης κατηγορίας οἱ παῖδες, ἄνευ Θρησκευτικῶν βάσεων ἀναπτυσσόμενοι, ἐξελλίσσονται συνήθως εἰς τὸν θρησκευτικῶς ἀδιάφορον ἔφηβον καὶ εἰς τὸν ἄπιστον ἄνδρα, ὅστις κόπτει πάντα δεσμὸν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν δὲν περιφρονηῖ καὶ πολεμῇ αὐτὴν καὶ προσχωρεῖ εἰς τὸν «τεντυμοῖσμόν». Οἱ τῆς δευτέρας, ἀνδρούμενοι, δὲν ἐγκαταλείπουν μὲν γενικῶς τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχοντα ὅμως στερεὰς Θρησκευτικὰς βάσεις, δὲν κατανοοῦν ποτέ, ἐν τῇ πληρότητι, τὴν πνευματικὴν Θρησκείαν τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ κοσμικοῦ περιβάλλοντος τῆς δαιμονιώδους ἀνομίας καὶ ἀκαθαρσίας, Ἄλλ' εἶναι οἱ Χριστιανοὶ τῶν ἀνηκουστοτέρων συμβιβασμῶν, τὰ ἀρρωστημένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας τὰ ζημιοῦντα καὶ βλάπτοντα αὐτὴν περισσότερο τῶν Νερῶνων καὶ Διοκλητιανῶν!!!

Τέλος ἡ φυταλιὰ τῆς τρίτης κατηγορίας, οἱ βλαστοὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριακῶν Σχολείων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ὁμάδων τοῦ ἐπιμελοῦς καταρτισμοῦ καὶ τῆς οἰκοδομῆς, οἵτινες ἐκτρέφονται ἐντὸς τῶν περιβόλων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον διέλθουν ἀσφαλῶς τὸ κρίσιμον τῆς ἐφηβείας στάδιον καὶ ἐπιστρέφουν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς, ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἀναδεικνύονται τὰ ἐκλεκτὰ καὶ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἀξιοθαύμαστοι ἅγιοι οἰκογενειάρχαι, οἱ πολῦτιμοι συνεργάται καὶ συμπαραστάται τοῦ ἱερέως ἐν τῷ πολυσχιδεῖ ἐνοριακῷ ἔργῳ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς στατιστικῆς αὐτῆς διαπιστοῖ τις ἐὰν ὑπολογίσῃ τὸν πληθυσμὸν τῶν ψυχῶν μιᾶς ἐνορίας καὶ ἀριθμήσῃ κατόπιν τοὺς τακτικῶς Ἐκκλησιαζομένους καὶ μετέχοντας τῆς μυστηριακῆς ζωῆς, τοὺς τακτικῶς φοιτῶντας εἰς τὰ Κατηχητικὰ καὶ τοὺς ἐκδηλοῦντας ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου. Οὐχ ἦττον ὅμως καὶ αἱ τρεῖς αὗται κατηγορίαι φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ, εἶναι ἀναγεγραμμέναι εἰς τὰ μητρώα τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν κρέμανται, ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἱερέως, συμβολίζονται εἰς τὰ κρόσσια τοῦ ἐπιτραχηλίου του, καὶ περὶ μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν θὰ ζητήσῃ λόγον ἀπ' αὐτὸν ὁ Θεός!...

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ, Πτ. Θ. Φ.
Διευθυντῆς τῆς Θρησκ. Ὑπ. ΓΕΑ.

27. Ἐβρ. 2,13, Ἱερμ. 2, 13. Μαθ. 4,4.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Ἐναντίον στοὺς ἄφρονες θνητόψυχους.

Τί φλυαροῦνε οἱ σωματόψυχοι; Τί παραμιλοῦνε οἱ ἀνέμυαλοι; Τί ἔχουνε τὸ θράσος νὰ λένε, ἀραδιάζοντας ἀναιδέστατα καὶ παρανοϊκὰ ψέμματα, ὅταν θέλουνε, σώνει καὶ καλά, νὰ μᾶς πείσουν, ὅτι σ' ὄλο τὸ ἱερό καὶ θεόγραφτο βιβλίον τῆς Πεντατεύχου, πουθενὰ δὲν γίνεται λόγος, οὔτε καὶ μνημονεύεται ἄλλη ζωὴ μετὰ θάνατον; «Σ' αὐτοὺς ποὺ ζητοῦνε ἀπὸ τὴν Πεντάτευχο τὴν μεταθανάτιο ζωὴ, θὰ εἰποῦμε — λέει ὁ Ὁριγένης — ὅτι ἀδιάψευστος εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶπεν «Θὰ σὲ ἀνεβάζω διαρκῶς». Ἴδου! ἐδῶ φανερώτατα μᾶς ἀποκαλύπτεται ἄλλη ζωὴ, ὕστερα ἀπὸ τὴν παροῦσαν αὐτὴν, ἢ μελλοντικὴ. Ζωὴ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Θεός, παρατρύνοντας καὶ ἐνθαρρύνοντας τὸν Πατριάρχην Ἰακώβ νὰ ἐπιχειρήσῃ μ' εὐχαρίστησίν του καὶ μὲ ἀγαθὲς ἐλπίδες τὴ μεταβασὴ του στὴν Αἴγυπτο, τοῦ τὴν ὑποσχέθηκε μ' αὐτὰ τὰ λόγια. (Γεν. μστ' 2,3,4). «Ἰακώβ, Ἰακώβ». (καὶ στὴν ἁγία Γραφή ἢ ἐπανάληψη τῆς προσφωνήσεως εἶναι πάντα μιὰ ἐπίτασις τῆς βεβαιότητος, γιὰ νὰ πληθαίνει καὶ νὰ ἐνισχύεται ἡ πληροφορία γιὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ποὺ λέγεται). «Ἰακώβ, Ἰακώβ, ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου».

Ἄν ἔλεγεν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τῶν παιδιῶν σου καὶ τῶν θυγατέρων σου· ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τῶν ἀπογόνων σου· ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ ἔθνους σου, ποὺ ὀλοένα θὰ πληθύνεται, θάχανε ἴσως κάποιος λόγο οἱ ἀσεβεῖς καὶ οἱ θρασύστομοι, λέγοντας· ὅτι ἐδῶ ὁ Θεὸς δὲν ὑποσχέθηκε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴ χάρη του καὶ τὴν προστασίαν τοῦ καὶ τὴν βοήθειάν του, μονάχα σ' αὐτὴν

τὴν παροῦσα ζωὴ. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς εἶπε στὸν Ἰακώβ, ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων του. Καὶ οἱ πατέρες τοῦ Ἰακώβ δὲν ἐζούσανε πλέον στὸν κόσμον μας αὐτόν· αὐτοὶ εἶχανε πεθάνει ἀπὸ καιρό· κι' ἀπ' αὐτοὺς στή γῆ μας ἐδῶ δὲν ἔμενε τίποτες ἄλλο, παρὰ λίγη σποδὸς καὶ λίγη σαπρία· κι' ἂν κι' αὐτὴ ἔμενε κάπου, συγκεντρωμένη σ' ἓνα τόπο!

Σύμφωνα λοιπὸν μ' αὐτὸν τὸν λόγο, οἱ πατέρες τοῦ Ἰακώβ ἦτανε ἀνύπαρκτοι, κι' ἓνα πλάσμα τῆς φαντασίας! Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ πατέρες τοῦ Ἰακώβ, πού μαζὶ μ' αὐτοὺς εἶπε πὼς εἶναι καὶ μένει αὐτὸς ὁ Κύριος; Αὐτῶν λοιπῶν εἶναι Θεός, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ; Θεὸς τῆς σαπίλας καὶ τῶν σκουληκιῶν τῶν νεκρῶν; Θεὸς αὐτῶν πού κυριολεκτικὰ εἶναι ἀνύπαρκτοι καὶ δὲν ὑπάρχει ἴχνος τους πουθενά καὶ καθόλου.;

Ἄς μὴ βλασφημοῦμε! «Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζωντανῶν. Ἄλλὰ ὁ θεῖος λόγος εἶναι ἀληθινὸς καὶ πιστός, καὶ δὲν ἀφήνει καμιὰν ἀμφιβολία σ' ὅσους ἔχουνε κρίση καὶ νοῦ «Νὰ μὴ φοβᾶσαι Ἰακώβ. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου» ἐπίσης, καθὼς εἶμαι ὁ Θεὸς σου. «Ἐγὼ θὰ κατεβῶ μαζὶ σου στὴν Αἴγυπτον». Θὰ κατεβῶ, γιατί καὶ σὺ πρόκειται νὰ κατεβῆς ἐκεῖ· δὲν κατέβηκες ὅμως ἀκόμη. «Ἐγὼ θὰ εἶμαι Θεὸς τῶν ἀπογόνων σου· γιατί ἐκεῖ «θὰ σὲ καταστήσω σὲ ἔθνος μεγάλο. «Θὰ κατεβῶ», «θὰ εἶμαι» «θὰ σὲ καταστήσω», σὲ χρόνους μελλούμενους· γιατί αὐτὰ δὲν ἐπήρανε ἀκόμη ἐκβαση, ἀλλὰ θὰ πάρου». Ὁ μελλοντικὸς χρόνος προσαρμόζεται σ' αὐτὰ, ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνων, πού πρόκειται νὰ γίνουν μελλοντικά· γιατί αὐτὰ πού θὰ γίνουν, καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἀκόμη ἀνύπαρκτα. Καὶ γι' αὐτὸ ὅταν ἀπευθύωμαι σ' αὐτὰ, λέω «θὰ κατεβῶ», «θὰ εἶμαι» «θὰ σὲ καταστήσω».

Γιὰ τοὺς πατέρες σου ὅμως, ἐπειδὴ αὐτοὶ καὶ τώρα ζοῦνε καὶ ὑπάρχουνε· καὶ μάλιστα ἔχουνε ζωὴ

καὶ ὑπόστασις κατὰ τὸ κυριώτερον καὶ τὸ τιμιώτερον μέρος τους, δὲν λέω, πῶς ἤμουν μαζί τους· αὐτοὶ ὑπῆρξαν κι' ἔζησαν προτῆτερα, καὶ σὰν νὰ μὴ ζοῦνε καὶ νὰ μὴν ὑπάρχουνε τάχα σήμερον. Λέω, ὅτι εἶμαι· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου». Γιατὶ αὐτοὶ, καὶ τώρα ποὺ μιλοῦμε, ὑπάρχουνε καὶ ζοῦνε.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτά, ἅς σημειώσωμε καὶ τοῦτο, ποὺ τὸ προσέθεσε ὁ Θεὸς στὴς ἐπαγγελίες του πρὸς τὰ τὸν Ἰακώβ. «Ἐγὼ, τοῦ λέει, θὰ κατεβῶ μαζί σου στὴν Αἴγυπτο· κι' ἐγὼ θὰ σὲ ξαναφέρω πίσω στὸ τέλος». (Γεν. μστ', 4). Τώρα μὲν ἀπὸ τὴν Χαναὰν θὰ κατεβῶ κι' ἐγὼ μαζί σου «θὰ κατεβῶ στὴν Αἴγυπτο». Ὅταν δὲ θ' ἀποθάνῃς θὰ σὲ ξανανεβάσω πίσω ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὸ τέλος· στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας σὲ μιὰ ζωὴ δηλαδή, ποὺ εἶναι ἀσύγκριτα τελειότερη καὶ ὑψηλότερη.

«Θὰ σὲ ξανανεβάσω στὸ τέλος». Ἀπ' αὐτὰ ὅλα λοιπόν, κάμε τὴν κρίση καὶ συλλογίσου. Ὁ Ἰακώβ, ποὺ πρόκειται, συντροφευμένος ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ κατεβῆ στὴν Αἴγυπτο· «θὰ κατεβῶ μαζί σου στὴν Αἴγυπτο», πῶς πρόκειται νὰ ξανανεβῆ ὁ ἴδιος στὸ τέλος μαζί μὲ τὸν Θεό, «κι' ἐγὼ στὸ τέλος θὰ σὲ ξανανεβάσω», ἐὰν δὲν πρόκειται, καὶ μετὰ τὸν θάνατό του, νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ζωντανός; Τὸν συλλογισμό μου αὐτὸν τὸν ἐπισφραγίζει ὁ θαυμάσιος Ὁριγένης «Θὰ οὐ ξανανεβάσω στὴ ζωὴ αὐτὴ ὕστερα, καὶ κατόπιν ἀπὸ τὴν ἔξοδόν σου ἀπ' αὐτὴν....».

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Μία επίσκεψις στὸ Φανάρι

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΛΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙ ΕΥΛΑΒΙΚΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ

Ἡ ἀναπόλησις παλαιᾶς ἐποχῆς

Ἐπιστρέφουμε ἀπὸ τὸ Φανάρι. Μιὰ ἐπίσκεψις στὴν Πόλη ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον συγκινητικὰ καὶ ὑποβλητικὰ ἑλληνοχριστιανικὰ προσκυνήματα. Ἡ ἀπουσία χρόνων ἀπὸ τὴν παλῆν βυζαντινὴν πρωτεύουσα προσώπων, πού τὴν ἔζησαν καὶ τὴν αἰσθάνθηκαν βαθεῖα, δημιουργεῖ τὸν πλέον φλογερὸ νόστο. Ἐτσι μὲ ἓνα τέτοιο νόστο ἀντικρύσαμε τὴν Πόλη καθὼς γύρω μας ὀρθώνονταν τὰ ὑψηλὰ τζαμιά της μὲ τοὺς χιονάτους μιναρέδες κι' ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ περισσότερο ὑποβλητικὸ τὸ τζαμί τῆς Ἁγίας Σοφίας κιτρινοβαμμένον μὲ τέσσαρες μιναρέδες γύρω σὰν ἄσβεστοι τιμητικὲς λαμπάδες. Τὸ θέαμα τῆς Πόλης σὰν νὰ μὴν ἔχη σημειώση καμμία ἀλλαγὴ. Οἱ ἄνθρωποι πού τὴν ἔζησαν παλαιότερα ἐγέρασαν. Τὰ χιόνια ἀπλώσαν τὴν λευκότητά τους στοὺς κροτάφους των. Ὅμως ἡ Πόλη στὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἔμεινε νέα καὶ ἀμετάβλητη στὴν συνολικὴ της ἐμφάνισι. Τὰ ξύλινα σπίτια μὲ τὰ μπαλκόνια τους τὰ «σ α χ ν ι σ ι ἄ», ἀμφιθεατρικὰ χτισμένα στοὺς λόφους της καὶ ὁ παμπάλαιος πύργος τοῦ Γαλατᾶ, λείψανο ἀκλόνητο τῆς ἐνετοκρατίας. Ὁ Κεράτειος γύρω μας ἀπλώνει τὴν ὁμορφιά του καὶ μᾶς ξαναζωντανεῖ μιὰ ἱστορία. Ἐκεῖ σὲ μιὰ ἀποβάθρα του θὰ μᾶς ἀποβιβάσῃ τὸ πλοῖο τῆς γραμμῆς γιὰ νὰ ξαναβροῦμε τὸ Φανάρι νὰ ζήσουμε τὴν ἀτμόσφαιρά του, νὰ ἀναζητήσουμε παλῆν πρόσωπα καὶ νὰ ἀναπολήσουμε μιὰ ζωὴ ἀρωματισμένη μὲ τὸ λεπτὸ μῦρο ἐνὸς θυμιάματος. Τὰ καλντιρίμια του ἀμετάβλητα καὶ αἰώνια, τὰ ἀρχοντικά του κληρονομία τῆς παλῆς ἐποχῆς του ἐπάνω στὰ γύρω κάστρα τὰ ἀγριοπερίστερα — οἱ δεκαοχτούρες — κάνουν τὸν περίπατό τους μὲ τὸ κλαψάτικο μουρμουρητό τους καὶ τὸ μάτι ὀθέλητα στρέφεται ὑψηλὰ γιὰ νὰ ἀγκαλιάσῃ τὸν κόκκινο τροῦλο τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο ἀπλώνει μὲ τὴν βιβλικὴ του σιωπὴ καὶ μὲ τοὺς λευκοὺς τοίχους του τὴν ὑποβλητικότητά του. Ἀναπολοῦμε — εὐλαβικοὶ νοσταλγοί — τὴν κίνησι τῆς παλῆς ἐποχῆς. Σεβάσιμες φυσιογνωμίαι τυλιγμέναι μέσα στὰ ράσα τους διέσχίζαν τὸν δρόμο αὐτὸν τοῦ Φαναριοῦ καὶ ἀνεβοκατέβαιναν στὸ Πατριαρχεῖο δημιουργῶντας μιὰ ἀτμόσφαιρα θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ. Οἱ ἐποχὲς ἄλλαξαν καὶ οἱ συνθήκες πού χρονολογοῦνται ἀπὸ σαράντα καὶ πλέον χρόνια ἔδωσαν διαφορετικὴ μορφή στὴν

ἀτμόσφαιρα αὐτῆ τοῦ Φαναριοῦ καὶ τῆς κινήσεώς του. Οἱ ξένοι ἐπισκέπτοι του ἐν τούτοις φθάνουν μπροστά στοῦ τρίπτυχο τῆς πόρτας τοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν ἱστορικὴ κλειστὴ πόρτα στοῦ μέσο καὶ σταματοῦν μὲ μιὰ ἐκδηλῆ συγκίνησι. Δὲν ἔπαυσε τὸ Πατριαρχεῖο νὰ παραμένῃ τὸ προσκύνημα πρὸς τὸ ὅποῖον σπεύδει ὀλόκληρος ὁ διεθνὴς χριστιανικὸς κόσμος. Καὶ ἂν δὲν ἔχη τὴν μεγαλοπρέπεια καὶ τὸν πλοῦτο τοῦ Βατικανοῦ τῆς Ρώμης ἡ ἱστορία του ὡς τόσο τὸ περιβάλλει μὲ τὸν ὠραιότερο φωτοστέφανο μιᾶς ὑποβλητικῆς ζωῆς καὶ αἴγλης. Τὸ κῦρὸς του παραμένει ὡς παράδοσις ριζωμένη εἰς ὀλόκληρον τὸν πολιτισμένον χριστιανικὸν κόσμον. Ἡ πυρκαϊὰ ποὺ κατέστρεψε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ τελευταίου πολέμου ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ κτίσματός του ἔχει δημιουργήσῃ μιὰ γυμνότητα τὴν ὅποιαν καλύπτει ἡ πλουσία φύσις μὲ τοὺς ὀλοπράσινους κισσοὺς καὶ μὲ τὰ ὑψούμενα δένδρα της.

*

Μέσα εἰς τὴν γυμνότητα αὐτῆ ὁ πάνσεπτος πατριαρχικὸς ναὸς παραμένει ἄθικτος καὶ ἡ ἐπίσκεψίς του προκαλεῖ τὰ πλέον συγκλονιστικὰ συναισθήματα. Μεγαλοπρεπῆς εἰς τὴν ἀπλότητά του ἀντλεῖ τὴν ἐσωτερικὴν του λαμπρότητα ἀπὸ τὸν καλλιτεχνικὸν του ρυθμὸν καὶ ἀπὸ τὴν μακρὰ ἱστορίαν του. Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν τὸν τιμώμενον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ τροπαιοφόρου ἀγίου κατέφυγε καὶ παρέμεινε στερεωμένος ὁ μέγας ναὸς τῆς Ὁρθοδοξίας κατόπιν ἀπὸ συνεχῆ περιπλάνησί του ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔπαυσε νὰ εἶναι χριστιανικὸν πλέον προσκύνημα ὁ αὐτοκρατορικὸς βυζαντινὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας. Παρὰ τὴν περιπλάνησιν καὶ τὶς ἱστορικὰς περιπέτειάς του ὁ πατριαρχικὸς ναὸς κατῶρθωσε νὰ ἀποθέσῃ εἰς τὸ σημερινόν του κέντρον, στοῦ Φανάρι, ἀλώβητον τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν του ψυχὴν. Ἡ ἀτμόσφαιρά του ὑποβάλλει καὶ δημιουργεῖ συγκλονιστικὰ συναισθήματα, θαῦμα βυζαντινῆς τέχνης τὸ τέμπλον του, ὁ ἄμβων ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐκήρυσσε ὁ μέγας ἱεράρχης Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀλώβητος ξαναζωντανεῖ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ διαρρυθμιστοῦ ναοῦ μὲ τὰ στασίδια τῶν ἀρχιερέων δίπλα ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ τὰ ἄλλα παραθρόνια τῶν ὀφικιάλων προκαλεῖ ζωηρὰν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτη καὶ τὰ φυλασσόμενα μέσα σὲ ἀσημένιες λάρνακες τίμια λείψανα τῶν ἁγίων χριστιανῶν γυναικῶν τῆς πανευφήμου κόρης τῆς Χαλκηδόνος τῆς Εὐφημίας, τῆς βυζαντινῆς θεοφανοῦς καὶ τῆς ἁγίας μητέρας τῶν Μακκαβαίων τῆς Σολομονῆς συμπληρῶνουν μὲ μιὰ μυστικιστικὴν ἀγιότητα τὴν ὅλη αὐτὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ. Ἐχει τὴν μεγαλοπρεπείαν του ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἡ μητρόπολις τοῦ καθολικισμοῦ, ἔχει ὅμως καὶ ἡ καθεδρικὴ ἐκκλησία τῆς ὀρθοδοξίας εἰς τὸ Φανάρι καὶ τὴν δικὴν της μεγαλοπρέ-

πεια, μέσα εις τὴν καθαρῶς θρησκευτικὴν τοῦ ἀπλότητα. Ἐπέρασαν βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ παγκόσμιες διασημότητες ἀπὸ τὸν πάνσεπτο αὐτὸν ναὸν τοῦ Φαναρίου. Καὶ προσευχήθησαν μετὰ δέος καὶ ψυχικὸν κλονισμόν πατριάρχες ὀρθόδοξοι μεγάλοι καὶ ἰσχυρῶν κρατῶν, ὅπως οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Σερβίας καὶ ἐσχάτως τῆς Ρωσίας. Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ Πατριαρχείου τοῦ Φαναρίου ἀνεγνωρίσθη ὡς περιλαμβάνουσα καὶ τὴν μορφήν τοῦ ναοῦ τῆς. Οἰκουμενικὸς καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου προβαλλόμενος εἰς προσκύνημα πανχριστιανικὸ καὶ οἰκουμενικὸ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους.

*

Ἡ ἐπίσκεψίς μας στὸν ναὸ αὐτὸν μακρῶς διαρκείας δημιουργεῖ μιὰ ψυχικὴ μας ἀνάτασι. Ἀναπολοῦμε μορφές πού τις ἐγνωρίσαμε καὶ τις ἐζήσαμε. Τὴν μορφήν ἰδίως τοῦ μεγάλου Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ τὴν μορφήν ἑνὸς μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου πού περιεβλήθη κατόπιν τὸν ἀκάνθινον στέφανον ἑνὸς πραγματικοῦ ποιμενάρχου καὶ ἔθνομάρτυρος, τοῦ ἱεράρχου Χρυσοστόμου τῆς Σμύρνης. Στὴν ἐπίσκεψί μας αὐτὴ στὸν πάνσεπτο πατριαρχικὸ ναὸ ἡ μνήμη μας ξαναγυρίζει σὲ κάποια λειτουργία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς μετὰ ἱεροκήρυκα τὸν ἱερομάρτυρα κατόπιν, πρωτοσύγκελλον Χρυσόστομον. Ἕνας χεῖμαρρος ψυχικῶν παλμῶν τὸ κήρυγμα του ἐκεῖνο καὶ μιὰ συγκινητικὴ μετάνοσις τῶν παλμῶν του εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ ἐκκλησιάσματος, πού ἐκρέματο ἀπὸ τὰ χεῖλια τοῦ ἐνθουσιώδους ἱεροκήρυκος καὶ μέλλοντος ἔθνομάρτυρος.

Γύρω μας στὴν σκιώδη ἀτμόσφαιρα τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, πού περιεργαζόμεθα καὶ μπροστὰ εἰς τὸ ἱερὸ κομμάτι τοῦ φραγγελίου μετὰ τὸ ὅποῖον ἐμαστιγώθη ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ὅποῖον φυλάττεται εὐλαβικά στὸν μεγάλο ναὸ αὐτὸν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀντιλαμβανόμεθα τὸ ὄραμα ἑνὸς γέροντος ἱερωμένου. Εἶναι ὁ γηραιὸς ἐκκλησιάρχης Γεράσιμος. Ὁ ἄρχοντας τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐθιμοτυπίας μέσα εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸ. Ἕνα ἀξίωμα τοῦ ἐκκλησιάρχου, πού ἀποτελεῖ βυζαντινὴ πατριαρχικὴ παράδοσι καὶ μετὰ τὸ ὅποῖον εἶχαν περιβληθῆ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους φυσιογνωμίαι τῆς ἱεραρχίας διαπρεπεῖς, ὅπως ὁ διαδεχθεὶς τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Γ' Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος καὶ ἄλλης σεβάσμιας καὶ ὑποβλητικῆς βιβλικῆς φυσιογνωμίας, πού ἐγνωρίσαν βαθὺ γῆρας εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἄρχοντος ἐκκλησιάρχου, ὅπως ὁ ἐκκλησιάρχης Καλλίνικος ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην καὶ ὁ σημερινὸς ἐκκλησιάρχης Γεράσιμος, πού ἔχει φθάσει στὸ κατώφλι τοῦ αἰῶνος τῆς ζωῆς του. Μᾶς μιλεῖ καὶ μᾶς δίδει κάποιες πληροφορίες μετὰ σιγανῆ φωνή, πού ἔχει τὸν παλμὸ ἑνὸς ἀνθρώπου, πού ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους κοινὸς ἀνθρώπους. Εἶναι περασμένο τὸ δεῖλι, ὅταν ἀφι-

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ ὁσίου Μαρτινιανοῦ.

Ὁ ἅγιος Μαρτινιανός, ἀφοῦ ἔμεινε χρόνια πολλὰ μέσα στὴν ἔρημο, κι' ἐπραγματοποίησε μὲ τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ κάθε εἶδος ἀρετῆς, στὸ τέλος ἀπὸ πείραξη τοῦ Σατανᾶ, παραλίγο καὶ δὲν θὰ ξέφευγε ἀπὸ τὸν κίνδυνο.

Γιατὶ ὁ ἀρχέκακος ἐζήτησε νὰ πειράξῃ τὸν Ἅγιο· ἐξεσήκωσε λοιπὸν κάποια γυναῖκα καὶ τὴν ἔστειλε στὸ κελλί, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασία του, καὶ νὰ μὴ χαθῆ. Κι' ἐκεῖνος τὴν ἐδέχθηκε· καὶ τόσο πολὺ τοῦ ἐσάλεψε τὸν νοῦ του μὲ τὰ γλυκόλογά της, πού στὸ τέλος θάπεφτε στὴν ἀμαρτία μαζί της, ἂν ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπαρνιότανε τὸ πάθος του καὶ δὲν ἐξέκοβεν ἀπότομα ἀπὸ κοντά της. Γιατὶ, ξέρετε τί ἔκανε; Ἐναψε φωτιά κι' ἐστάθηκεν στὴ μέση της κι' ἐπάνω στὴ θρακιά ὥρα πολλή, καὶ τὰ πόδια του κατακάηκανε. Κι' ἔτσι μὲ τὴ λαύρα τῆς φωτιᾶς, ἔσβυσε τὴ φωτιά τῆς ἐπιθυμίας κι' ἀπόφυγε τὸν κίνδυνο. Ἐμείνε ἑπτὰ ὀλόκληρους μῆνες κλεισμένος μέσα στὸ κελλί του, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε ἀπὸ τὶς πληγές καὶ τὰ ἐγκαύματα πού ἔπαθε νὰ σταθῆ ὀρθίος.

Ὅταν λοιπὸν τοῦ ἐπέρασαν οἱ πόνοι ἀπὸ τὶς πληγές του καὶ ἡσύχασε πλέον, ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ κελλί του κι' ἐτράβηξε πρὸς τὴν ἀκροθαλασσιὰ. Κι' ἐκεῖ βρῆκεν ἕνα ξερόβραχο στενὸ καὶ περιωρισμένο γύρω γύρω ἀπὸ τὴ θάλασσα κι' ὠδηγημένος ἀπὸ κάποιο ναυτικὸ ἐπῆγε κι' ἔμεινε ἐκεῖ, χωρὶς νᾶχη καμμιά ἐπικοινωνία μὲ τὴ στερηά. Καὶ πότε - πότε ἐπήγαινε ὁ ναυτικὸς ἐκεῖνος καὶ τᾶφηνε ψωμιὰ καὶ νερό.

νομε τὸν πατριαρχικὸ ναὸ παίρνωντας μαζί μας ὡς ἀνάμνησιν κάτι ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ μυστικισμοῦ της. Σὲ λίγο ἢ καμπάνα πρόκειται νὰ σημάνη τὸν ἑσπερινὸ καὶ τὴν παρακλήσι τοῦ Δεκαπενταγούστου. Ἐκ μακρὰ καθὼς βρισκόμεθα εἰς τὸν περίβολο τοῦ ναοῦ ἀκοῦμε τὴ φωνὴ τοῦ μουζίνου νὰ ἀναπέμπῃ τὴν δέησί του πρὸς τὸν Ἄλλοχ καὶ νὰ ὑπομιμήσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ ὅτι ὁ κόσμος εἶναι κακὸς καὶ ψεύτικος. Ἐθέλητα τὸ μάτι μας στρέφεται πρὸς τὴν κλειστὴ πόρτα τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάνουμε εὐλαβικὰ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Ἄλλα κι' ἐκεῖ ὁ ἐχθρὸς δὲν τὸν ἀφῆκεν ἀπειράχτο, καὶ τὸν ἐκυνήγησε καὶ μάλιστα μὲ χειρότερην ἀπὸ τὴν προτερινή του πείραξη. Γιατὶ εἶχανε περάσει πλέον ἕξη χρόνια, ἀπὸ τότε ποῦ ἔπιασε τὸ βράχο ἐκεῖνο καὶ τὸν ἐδιόλεξε νὰ μένη ἐπάνω του, χωρὶς σκεπὴ κι' ὄλως διόλου στὸ ὑπαιθρο, κι' ὅταν μπῆκε στὰ ἑφτά, κι' ἐπερνοῦσεν ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα πλοῖο, ὁ Σατανᾶς ἐξεσήκωσε ἀνεμοταραχὴ βαρεῖα καὶ τρικυμία μεγάλη καὶ τὸ πλοῖο ἐπάνω στὸ βράχο. Κι' αὐτὸ μὲν ἐγίνηκε συντρίμια καὶ θρύψαλα, οἱ δὲ ἐπιβάτες του, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπνιγήκανε μέσα στὴ φουρτουνιασμένη θάλασσα. Καὶ μονάχα μιὰ κόρη, ποῦ ἦτανε πανεύμορφη ἐπιόσθηκε ἀπὸ μιὰ σανίδα κι' ὅταν τὸ κύμα τὴν ἔφερε κοντὰ στὸ βράχο, ἐγαντζώθηκε ἐπάνω του κι' ἄρχισε νὰ φωνάζη — Ἐλέησέ με, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ. Σπλαγχνίσου με, ποῦ χάνομαι. Ἄπλωσέ μου τὸ χέρι σου, γιατί βυθίζομαι καὶ θὰ μὲ καταπιῇ ἡ θάλασσα.

Ὅταν λοιπὸν ἀντιλήφθηκε ὁ μακάριος, πὼς τὸ πρᾶγμα ἔφθασε στὸ «νῦν καὶ αἶει» ποῦ λέει ὁ λόγος κι' ὅτι κινδυνεύει, ἂν δὲν τὴν βοηθοῦσεν αὐτός, ἐκρυφομειδίασε, καὶ εἶπε μέσα του. — Κι' αὐτὸ εἶναι ἔργο δικό σου, Σατανᾶ. Μὰ νὰ ξέρης. Δὲν θὰ νικήσης ἐσὺ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἐγὼ πιστεύω, μ' ὅλη μου τὴν ψυχὴ. Ὑψωσε λοιπὸν τὰ μάτια ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε — Κύριε, Κύριε, ποῦ σὲ σ' ἓνα ἔχω τὰ θάρρητά μου κι' ἐσὺ εἶσαι τὸ στήριγμά μου, μὴν ἀφήσης νὰ χαθῇ ἓνας ἄνθρωπος ποῦ θέλει νὰ σώσῃ μιὰ ποῦ κινδυνεύει· ἀλλὰ κάμε κι' αὐτὴν νὰ σώσω καὶ τὴν ψυχὴ μου νὰ φυλάξω.

Ἄφοῦ λοιπὸν προσευχήθηκε, ἐβοήθησε τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἐτράβηξε μὲ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ νερά. Κι' ὅταν τὴν ἐκύτταξε στὸ πρόσωπο εἶδε, πὼς ἦτανε πάρα πολὺ ωραία. Καὶ τῆς εἶπε· — Τὸ ἄχυρο καὶ ἡ φωτιά δὲν συμφωνοῦνε. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ γι' αὐτὸ νὰ μένωμε καὶ οἱ δύο μας στὸ ἴδιο μέρος, γιατί τὸ ἀποτέλεσμα καὶ γιὰ τοὺς δύο μας θάναί ἢ σαπίλα καὶ ἡ καταστροφὴ μας ἀπὸ τὸν Πονηρό. Σὺ λοιπὸν θὰ μέινης ἐδῶ· καὶ δὲν πρέπει διόλου νὰ φοβηθῆς, γιατί ὑπάρχει καὶ ψωμί καὶ νερό, ποῦ σοῦ φθάνει ὡσότου νᾶλθῃ ὁ ναυτικός, ποῦ ἔχει ἀναλάβει νὰ μοῦ προμηθεύῃ τὸ καθετὶ ποῦ χρειάζομαι. Κι' ὅταν θάλθῃ, ἐξήγησέ του τὶ ἐγίνηκε· κι' ἐκεῖνος θὰ σὲ πάρῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κακοτοπία, καὶ θὰ μπορέσης νὰ γυρίσης στὴν πατρίδα σου.

Ἄφοῦ τῆς τὰ εἶπεν αὐτά, ἔκαμε τὸ σταυρό του, κι' ἔπεσε κατόπιν στὴ θάλασσα, κάνοντας τὴν ἀκόλουθη προσευχὴ. Μεγαλοδύναμε Θεέ μου, ποῦ στὴ φωνὴ σου γαληνεύει ἡ θάλασσα καὶ σὲ ὑπακοῦνε οἱ ἄνεμοι, ρίξε σπλαγχνικὴ τὴ ματιὰ σου ἐπάνω μου, καὶ μὴ μ' ἀφήνης νὰ χαθῶ. Γιατὶ γιὰ σένα καὶ δοξάζοντας τὸ ὄγιον

ὄνομα ἐμπιστεύομαι τῇ στιγμῇ αὐτῇ τὸν ἑαυτό μου στὸν ὠκεανό, γιατί πιστεύω, πῶς εἶναι προτιμώτερο νὰ χαθῶ, παρὰ νὰ αἰχμαλωτισθῶ ἀπὸ τὰ σαρκικὰ πάθη. Κατόπιν ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος τῆς κόρης κι' ἀφοῦ τῆς εὐχήθηκε ὄλα νὰ πᾶνε μὲ τὸ καλὸ καὶ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας ἄφηκε τὸν ἑαυτό του νὰ πέση στὴ θάλασσα. Ἀμέσως δὲ ἐβγήκανε ἀπὸ τὰ νερά δυὸ δελφίνια, πού χαμήλωσαν καὶ τὸν ἐπήρανε μὲ ἀσφάλεια στὰ νῶτά τους καὶ τὸν ἐβγάλανε στὴ στερηά. Καὶ μόλις ἀποβιβάσθηκε, εὐχαρίστησε, μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης, τὸ Θεὸ γιὰ τὴν παράξενη αὐτὴν ἀποβίβαση κι' ἀντιζυγοῦσε μέσα του τοὺς λογισμοὺς του κι' ἐξέταζε τί πρέπει νὰ κάνη· γιατί ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο πουθενὰ ἤσυχο· ἀλλὰ καὶ στὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα παρόμοια τὸν βασανίζει.

Φρόνιμο λοιπὸν εἶναι νὰ κάνη κανεὶς αὐτὸ πού μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Κύριος, πού εἶπε· «ὅταν σᾶς κυνηγοῦνε ἀπὸ μιὰ πολιτεία, νὰ πηγαίνετε σ' ἄλλη».

Ἐξεκίνησε λοιπὸν νὰ φύγη, λέγοντας: «Φεῦγα Μαρτινιανέ, ξεκίνα, ταπεινέ καὶ φτωχέ μοναχέ. Γιατί ὑπάρχει φόβος, νὰ σὲ πειράξη πάλιν ὁ ἐχθρὸς. Καὶ σ' ὄλη του τὴ ζωῆ, κι' ὡς τὴν στερνή του τὴ στιγμῆ, διαρκῶς ἔλλαζε τόπο...

Τοῦ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Τί εἶναι κατάνυξη. Καὶ διαφορὰ ἀπὸ δάκρυα σὲ δάκρυα.

Πέτρος. Σοῦ ζητῶ καὶ σὲ παρακαλῶ, τιμιώτατε Δέσποτά μου, νὰ μοῦ ἐξηγήσης καὶ νὰ μοῦ εἰπῆς πόσα εἶδη κατάνυξης ὑπάρχουν.

Γρηγόριος. Τὴν κατάνυξη, Πέτρο, τὴ βρίσκεις σὲ πολλὰς μορφὰς καὶ σὲ διάφορες ὥραιες ἐκδηλώσεις. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἱερεμίας λέει· «Τὰ μάτια μου βγάζουνε λογιῆς - λογιῆς δάκρυα».

Δύο ὁμως εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς κατάνυξης. Ὅταν δηλαδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου αἰσθανθῆ τὴ δίψα τοῦ Θεοῦ, πρῶτα πρῶτα βυθίζεται σὲ κατάνυξη ἀπὸ φόβο· καὶ κατόπιν ἀπὸ τὸν πόθο.

Καὶ στὴν ἀρχὴ μὲν ἀναλογιέται τὰ κακὰ πού ἔχει κάνει, καὶ τὶς ἁμαρτίες πού σκῶνει, καὶ ἀναλύεται σὲ δάκρυα, γιατί φοβᾶται, μήπως γι' αὐτὰ κολασθῆ αἰώνια. Ὅταν δὲ τὴν σκεπάση, σὰν κύμα, ἡ θλίψη καὶ ἡ στενοχώρια, τότε παύει νὰ φοβᾶται, καὶ τὴν κυριεῖται μιὰ ξεστοχιά γιὰ τὴν τιμωρία· καὶ μιὰ ἐλπίδα πῶς θὰ συγχωρεθῆ. Καὶ γεννιέται μέσα της ἕνα θάρρος.

Καὶ λαυρίζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν πόθο τῆς οὐράνιας χαρᾶς. Κι' αὐτὴ ποὺ ἔκλαιε προτιήτερα, γιατί ἐφοβόντανε πὼς θὰ δικασθῆ καὶ πὼς θὰ τιμωρηθῆ, ἀρχίζει τώρα νὰ κλαίῃ πικρά, γιατί δὲν χαίρεται τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

Γιατὶ ὁ νοῦς καθαρίζεται, κι' ἀρχίζει νὰ βλέπη τοὺς χοροὺς τῶν Ἀγγέλων ποὺ βρίσκονται ἐκεῖ· καὶ μὲ ποιοὺ βασιλικώτατα τρόπον συμμετέχουν καὶ κυκλῶνουν τὸ θρόνον τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιῆς λαμπρότητες καὶ τὶ μεγαλεῖα χαίρουνται καὶ ἀπολαβαίνουν τὰ μακάρια Πνεύματα. Καὶ αἰσθάνονται τὶ ἐξάισιο πρᾶγμα εἶναι νὰ βλέπη κανεὶς τὸν Θεό. Κλαίει λοιπὸν καὶ θρηνεῖ, ὀλοένα καὶ περισσότερο, ἐπειδὴ στερεῖται τόγαθὰ ποὺ ὑπάρχουν ἐκεῖ. Καὶ συμβαίνει αὐτό, γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ μιὰ τέλεια κατάνυξη· καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν φόβο, νὰ περάσῃ πλεόν στὴν ἀγάπη· ὅπως πολὺ καλὰ τὸ περιγράφει αὐτὸ ἡ ἀγία Γραφή στὴν ἱστορία γιὰ τὴν Ἀσχά, τὴν κόρη τοῦ Χάλεβ. Αὐτὴ, ὅπως ἀναφέρεται, ἐκαθόντανε ἐπάνω σ' ἓνα γαϊδουράκι κι' ἀναστενάξε. Κι' ὁ πατέρας της, ποὺ τὴν ἄκουσε, τῆς εἶπε. — Τί ἔχεις; Κι' αὐτὴ τοῦ ἀπάντησε. — Δός μου, γιὰ τὴν εὐχὴ σου, τὴ βορεινὴ χώρα. Γιατὶ μοῦ ἔδωκες ὅλο κατάξερη γῆ καὶ χερσοχώραφα. Πρόσθεσέ μου τώρα καὶ ποτιστικὴ γῆ. Καὶ ὁ πατέρας της τῆς ἔδωκε καὶ τὰ ποτιστικὰ χωράφια τῆς ἐπάνω μεριᾶς καὶ τὰ ἄνυδρα ἀπὸ τὸ κάτω μέρος.

Ἡ Ἀσχά λοιπὸν αὐτὴ, ποὺ καθόντανε ἐπάνω στὸ γαϊδούρι, εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι προσκολλημένη στὰ σαρκικά καὶ στὰ ὑλικά. Τὸ δὲ ὅτι ἀναστενάξε καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πατέρα της ποτιστικὴ γῆ, αὐτὸ σημαίνει, πὼς πρέπει νὰ ζητᾶμε κι' ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Δημιουργό μας, μὲ πόθο μεγάλο καὶ μὲ ἀναστεναγμούς, τὸ δῶρο τῶν δακρύων.

Γιατὶ ὑπάρχουν πολλοί, ποὺ ἔχουνε τὸ χάρισμα τῆς διδαχῆς, καὶ μποροῦνε νὰ λένε μὲ παρηρησία τὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ παρηγοροῦνε τοὺς θλιμμένους, καὶ νὰ συντρέχουνε τοὺς ἀναγκεμένους, καὶ νὰ εἶναι ζηλωτὲς στὴν πίστη τους· τὸ ἀνώτατον ὅμως αὐτὸ δῶρο τῶν δακρύων δὲν τῶχουνε καταξιωθῆ. Αὐτοὶ δηλαδὴ ἔχουνε τὴ βορεινὴ γῆ, τὴν ξερὴ καὶ τὴν χέρσα· καὶ ἔχουνε γι' αὐτὸ ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν ποτιστικὴ.

Κάνουνε δηλαδὴ ἔργα ἀγαθὰ. Εἶναι ὅμως σωστὸ καὶ πρεπούμενο, ἢ γιὰ τὸν φόβο τῆς θείας κρίσης ἢ γιὰ τὸν πόθο τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, νὰ κλάψουνε γιὰ τὶς ἀμαρτίες ποὺ ἔκαναν· κι' ἔτσι νὰ καταξιωθοῦνε κι' αὐτοὶ ν' ἀπολαύσουνε τὴ δόξα καὶ τὶς τιμὲς

Ὁ χρυσορροάς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός

Ο ΜΕΓΑΣ ΨΗΦΙΔΟΘΕΤΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας μορφάς τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐζησε κατὰ τὸν ὄγδοον αἰῶνα καὶ ἀνεδείχθη διὰ τὴν θεολογικὴν του σοφίαν, τὴν ποιητικὴν του δύναμιν καὶ τὴν τελειότητα, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐμιμήθη τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μοναχικοῦ βίου.

Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του δὲν εἶναι ἀκριβῶς καθωρισμένον. Φαίνεται, ὅμως, ὅτι δὲν ἀπέειχε πολὺ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὄγδου αἰῶνος. Ὁ λαμπρότατος οὗτος φωστὴρ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεφάνη εἰς τὴν Δαμασκὸν τῆς Συρίας, προελθὼν ἀπὸ χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὴν Συρίαν κατεῖχαν οἱ Σαρακηνοί, οἱ ὅποιοι ὅμως ἄφηναν ὠρισμένας ἐλευθερίας εἰς τοὺς χριστιανοὺς. Ἐνας ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννου Σέργιος, πού ἀνήκεν εἰς τὴν ὑψηλὴν τάξιν καὶ εἶχεν μεγάλην περιουσίαν. Τοῦτον ὁ χαλίφης, ἦτοι ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς χώρας ἐκείνης, ἐξετίμα πολὺ διὰ τὴν σύνεσιν, τὸ ἦθος καὶ τὰ ἄλλα του χαρίσματα καὶ τὸν διώρισε, παρ' ὅλον ὅτι ἦτο χριστιανός, λογοθέτην, ἦτοι διοικητὴν τῆς Δαμασκοῦ. Ὡς λογοθέτης, ὁ Σέργιος συμπεριφέρετο εἰς τὴν πόλιν κατὰ τρόπον πού τὸν ἔκαμεν συμπαθῆ καὶ σεβαστὸν εἰς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ δὲν παρέλειπε νὰ εἰσηγῆται καὶ νὰ πραγματοποιηῇ διάφορα νομοθετήματα, τὰ ὁποῖα καθιστοῦσαν καλυτέραν τὴν θέσιν τῶν χριστιανῶν κάτω ἀπὸ τὸν ἰσλαμικὸν ζυγόν.

Ὁ Σέργιος δὲν ἔκρυπτε καθόλου τὴν προσήλωσίν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πολλάκις μετὰ θαυμαστὴν τόλμην ἔπαιρνε τὸ μέρος τῶν πιστῶν, ὅταν οἱ Σαρακηνοὶ τοὺς ἐπίεζον. Κάθε δὲ φορὰν πού ὠδηγοῦντο εἰς τὴν Δαμασκὸν αἰχμάλωτοι χριστιανοί, ὁ πατὴρ τοῦ

πού χαίρονται οἱ μεγάλοι· κί' αὐτοὶ πού λαυρίζει μέσα τους ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ.

Κί' ὅπως εἶπα, δυὸ εἶναι τὰ εἶδη τῆς κατάνυξης. Ἡ ποτιστικὴ γῆ τῆς ἐπάνω μεριάς πού ἔδωκε στὴν Ἀσχά ὁ πατέρας της, καὶ ἡ ἀνυδρὴ ἀπὸ τὸ κάτω μέρος. Ποτιστικὴ λοιπὸν εἶναι ἐκείνη πού παίρνει ἡ ψυχὴ — ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος — πού πενθεῖ καὶ κλαίει ἀπὸ τὴ λαχτάρα τῆς ἐπουράνιας Βασιλείας. Καὶ τὴν ποτιστικὴ ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τὴν παίρνει ἡ ψυχὴ πού θρηνεῖ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς αἰώνιας Κόλασης. Καὶ πρῶτα δίνεται ἡ ποτιστικὴ τοῦ κάτω μέρους καὶ ὕστερα ἡ ποτιστικὴ ἀπὸ τὴν ἐπάνω γῆ.....

Ἀπόδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Ἰωάννου τοὺς ἐξηγόραζε καὶ τοὺς ἀπηλευθέρωνε μὲ ἰδικὰ του χρήματα.

Εἰς τὸ μονάκριβον τέκνον του ἠθέλησε νὰ δώσῃ μίαν ἔξοχον παιδείαν, ἀλλὰ παραλλήλως τὸ ποδηγέτησεν εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἄνω φιλοσοφίαν. Διὰ τοῦτο, ἐκτὸς τῶν διδασκάλων τῆς θύραθεν σοφίας, ἐνεπιστεύθη τὸν Ἰωάννην εἰς τὸν μοναχὸν Κοσμᾶν, ἄνδρα νέον τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ ξεχωριστῆς ἀγιότητος καὶ βαθυτάτης θεολογικῆς μορφώσεως. Ὁ Κοσμᾶς εἶχε συλληφθῆ ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς καὶ εἶχεν ὀδηγηθῆ εἰς τὴν Δαμασκὸν ὡς αἰχμαλώτος. Ὁ Σέργιος τὸν ἀπηλευθέρωσε μαζί μὲ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους καὶ ὅταν συνωμίλησε μὲ αὐτόν, ἐξεπλάγη μὲ τὴν ἀξίαν του. Διότι ὁ Κοσμᾶς δὲν ἦτο, ὡς εἶπομεν, ἕνας κοινὸς μοναχός, ἀλλὰ προικισμένος μὲ πολλὰ χαρίσματα καὶ σοφώτατος. Εἶχε σπουδάσει πάσας τὰς ἐπιστήμας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, προσέτι δὲ — τὸ καὶ σπουδαιότερον — ἐγνώριζε κατὰ πλάτος καὶ κατὰ βάθος τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης εἶχε καὶ μουσικὸν τάλαντον σπάνιον, συνέθεσε δὲ καὶ ἐμελοποίησε ὠραιοτάτους ὕμνους. Τὸν ὑπέροχον, λοιπόν, αὐτὸν ἄνθρωπον ὁ εὐσεβὴς Σέργιος ὄχι μόνον μὲ τὴν μεσολάβησίν του τὸν ἀπήλλαξε τῆς δουλείας, ἀλλὰ καταθελχθεὶς ἀπὸ τὰ τάλαντά του τὸν υἰοθέτησε καὶ τὸν ἔκαμε σύντροφον καὶ διδάσκαλον τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου.

Ὁ Κοσμᾶς ἐγκατεστάθη εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Σεργίου καὶ ὡς υἱὸς του πλέον, περιεβλήθη μὲ ὅλας τὰς τιμὰς καὶ τὴν ὑπόληψιν ποῦ ἀπελάμβανε ἡ εὐγενὴς οἰκογένεια τοῦ λογοθέτου. Ἦρχισε δὲ νὰ διδάσκῃ τὸν Ἰωάννην καὶ νὰ τοῦ μεταδίδῃ συστηματικῶς τὰς ἀπείρους γνώσεις ποῦ εἶχε καὶ προπαντὸς νὰ τὸν εἰσάγῃ εἰς τὰ ζωηφόρα βάθη τῆς θείας γνώσεως.

Ὁ Ἰωάννης, ποῦ ἦτο ἐξαιρετικὴ διάνοια καὶ ψυχὴ, ἀπεδείχθη ἰκανώτατος μαθητὴς τοιοῦτου διδασκάλου καὶ ὅταν παρήλθεν ὀλίγος καιρὸς εἶχε φθάσει πλέον εἰς τὴν ἰδίαν κορυφήν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο καὶ ὁ Κοσμᾶς, πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ πατρὸς του.

Τότε ὁ Σέργιος τὸν παρουσίασε εἰς τὸν χαλίφην, ὁ ὁποῖος θαυμάσας τὴν μόρφωσιν καὶ τὸ ἦθος τοῦ Ἰωάννου, τὸν διώρισε πρωτοσύμβουλον εἰς τὴν αὐλήν του.

Ἀλλὰ τοῦ Κοσμᾶ τὸ ἔργον εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωάννου ἦτο ὡσάν ἕνα μεγάλο δίκτυ τῆς Θεῆς Χάριτος, ποῦ εἶχε πιάσει ὅλας τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ νέου διὰ τὸν Χριστόν. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἰωάννης δὲν παρεσύρθη ἀπὸ τὴν αἴγλην τοῦ ἀξιώματος καὶ ἀπὸ τὰ θέλητρα τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἦτο ὅλος δοσμένος εἰς τὸν Θεῖον ἔρωτα καὶ ἐπόθει διακαῶς νὰ ζήσῃ τὴν ἐρημικὴν πολιτείαν.

Ὁ πόθος του αὐτὸς ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ

πατρός του, όποτε ό 'Ιωάννης έγκατέλειψε τήν θέσιν του, έμοίρασεν εις τούς πτωχούς τήν τεραστίαν του περιουσίαν και ήλθε με τόν ισάδελφόν του Κοσμάν εις τήν μεγάλην λαύραν του 'Αγίου Σάββα δια νά μονάσουν εκεί. 'Η διαβόητος αύτη Μονή εύρίσκετο όλίγον έξω από τά 'Ιεροσόλυμα και εις αύτήν ό 'Ιωάννης διήλθε τόν υπόλοιπον βίον έξω τά βαθύτατα γηρατεία του. "Όσον δια τόν Κοσμάν, ούτος δέν έμεινεν εκεί πολύν καιρόν, διότι ή 'Εκκλησία τόν έχρειάσθη και έκλήθη νά γίνη έπίσκοπος εις τήν πόλιν τής Φοινίκης Μαΐουμά.

Εις εκείνον τόν καιρόν, ή 'Ορθοδοξία έδοκιμάζετο δεινώς από τήν πλάνην τής εικονομαχίας. Εις τόν θρόνον τής βασιλίδος ήτο άνεβασμένος Λέων ό 'Ισαυρος, πού με μανίαν σατανικήν είχε στραφή έναντίου του σεβασμού τών άγίων εικώνων και ήθελε νά τας έξαφανίση από τήν 'Εκκλησίαν.

'Αλλ' ή θεία πρόνοια έσήκωσε τότε έναντίον τής μιαρᾶς αύτῆς πλάνης τόν Δαμασκηνόν 'Ιωάννην ώς φύλακα και προασπιστήν τής 'Ορθοδοξίας. 'Ο άγιος 'Ιωάννης, πού ζώντας εις τήν επικράτειαν τών Σαρακηνών, είχεν όλην τήν έλευθερίαν και τήν άνεσιν νά κινήται εις τόν άγώνα του κατά τής εικονομαχίας, έγραψε τότε τούς περιφήμους περι Εικώνων λόγους του, εις τούς όποιους έκθέτει με λαμπράν σαφήνειαν και στερεότητα τήν όρθήν περι τών εικώνων διδασκαλίαν τής 'Εκκλησίας.

Αί "Αγιοι Εικόνες είναι, όπως μάς διδάσκη ό 'Ιωάννης, προσκυνηταί, διότι έχουν επάνω των τήν παρουσίαν του 'Αγίου Πνεύματος. Δέν τας λατρεύομεν, αλλά προσκυνούμεν μέσα από αυτάς τόν Θεόν και τούς 'Αγίους, τουτο δε γίνεται άνεκαθεν από τούς άποστολικούς χρόνους εις τήν 'Εκκλησίαν. 'Επίσης, ό 'Ιωάννης, με θεσπεσίαν γλώσσαν, μάς τονίζει ότι αι "Αγιοι Εικόνες είναι ώσαν τήν θείαν Γραφήν, διότι βλέποντες αυτάς σοφοί και άγραμμάτοι διδάσκονται τήν ιστορίαν τής θείας οίκονομίας και τούς βίους τών άγίων. Είναι δηλαδή αι Εικόνες «βίβλοι τών άγραμμάτων και στήλαι, πού διηγούνται τά κατορθώματα τών άγίων».

'Ο 'Ιωάννης ό Δαμασκηνός επωνομάσθη από τήν 'Εκκλησίαν «χρυσορράς», διότι από τό στόμα του και τήν γραφίδα του έρρεαν τά χρυσά λόγια τής ευαγγελικής άληθείας και ή καθαρά και άμώμητος λάμψις τής 'Ορθοδοξίας.

Τά συγγράμματά του περι τών 'Αγίων Εικώνων, πού είναι τιμαλφής θησαυρός δια τήν 'Εκκλησίαν, τά άνέγνωσεν ό δυσσεβής Λέων, αλλά άντι νά φωτισθῆ και νά συνέλθῃ από τήν κακοδοξίαν του, άπεθηριώθη και άπεφάσισε με πάντα τρόπον νά έξουδετερώσῃ και νά βγάλλῃ από τήν μέσην τόν χρυσορράν 'Ιωάννην. Προς τουτο έσοφίσθη τό έξῆς άνανδρον τέχνασμα. 'Εμιμήθη τήν γραφήν του 'Ιωάννου και έγραψε μίαν έπιστολήν, εις τήν όποιαν τάχα ό "Αγιος

τοῦ ἐζητοῦσε νὰ ἔλθῃ μὲ στρατὸν κατὰ τῆς Δαμασκοῦ καὶ νὰ τὴν ἐκπορθήσῃ, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σαρακηνῶν. Αὐτὴν δὲ τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἔστειλε εἰς τὸν χαλίφην Χισάμ, διὰ νὰ νομίσῃ οὕτως ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἐχθρὸς τῶν Σαρακηνῶν καὶ εἰργάζετο διῆθεν ὑποχθονίως ἐναντίον των. Ὁ χαλίφης μόλις ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, ἔπεσε εἰς τὴν παγίδα καὶ ἐπίστευσε τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς γνήσιον.

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης προσηυχήθη εἰς τὴν Παναγίαν καὶ τῆς ἐζήτησε νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀναπόδεικτον τὴν ἀθωότητά του. Καὶ πράγματι, διὰ θαύματος, ἡ Παναγία ἀποκατέστησε τὴν ἀλήθειαν, ὁ Χισάμ ἠννόησε τὴν πλεκτάνην, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸν εἶχε παρασύρει ὁ βασιλεὺς Λέων, καὶ ἐζήτησε συγγνώμην ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ στηλίτευσις καὶ κατατρόπωσις τῶν εἰκονομάχων, ποὺ στολίζει τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἀκόμη καὶ ἕως ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διάφοροι αἰρέσεις σχετικῶς μὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ ἐξηκολούθουν νὰ μολύνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰς χριστιανικὰς συνειδήσεις καὶ νὰ ἀπειλοῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα. Καὶ κατὰ τῶν αἰρέσεων, λοιπόν, αὐτῶν ἔγραψε σοφὰς πραγματείας ὁ θεὸς Δαμασκηνός, ἀποδεικνύων τὴν πονηράν των προέλευσιν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

Ἐπίσης σπουδαῖα εἶναι ὅσα ἔγραψε κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κορανίου περὶ πεπτωμένου, ὅπερ ἐγείρεται ὡς εὐγλωττότατος ἀπολογητὴς τῆς θείας προνοίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς ἐπρόϊκισε τὸν ἀνθρωπον.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἐπιθέσεων, ποὺ ὡς ἄλλος Δαυὶδ ἔκαμεν ὁ Ἰωάννης μὲ τὴν σφενδόνην τοῦ Πνεύματος ἐναντίον τῆς κακοδοξίας, εἶναι περισσότερο θαυμαστὸς διὰ τὸ μέγα κατόρθωμά του νὰ συνοψίσῃ καὶ νὰ ἐκθέσῃ μὲ πληρότητα, ἀκρίβειαν καὶ συνοπτικότητα ὅλον τὸν θεότευκτον σύστημα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Τὸ ἔργον τοῦτο φέρει τὸν τίτλον «Πηγὴ γνώσεως» καὶ εἶναι συντεθειμένον ἀπὸ τρία τμήματα.

Ἡ «Πηγὴ τῆς γνώσεως» εἶναι ἔκθεσις τῶν δογμάτων τῆς πίστεώς μας. Ὁ Ἰωάννης ἔλαβε ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὸν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὅλον τὸν σωρὸν τῶν ψηφίδων τῆς θείας ἀληθείας καὶ τὰς συνθέσεν εἰς ἓνα τέλειον μωσαϊκόν, ὅπου παρουσιάζονται μὲ λαμπρότητα καὶ εὐστοχίαν ὄλαι ἀί γραμμαὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ἔφερον εἰς πέρας μὲ φλογερὰν ἔμπνευσιν καὶ ταπεινώσιν πολλήν, ὅπως δὲ ὁ ἴδιος γράφει κάπου, δὲν προσέθεσεν τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ ἐξέθεσεν ὅσα ἡ Γραφὴ καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις λέγουσι.

Μεγάλῃ, ὅπως εἶδομεν, ὑπῆρξε καὶ ἡ εὐλάβεια τοῦ Ἰωάννου

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΟΥΣ ΚΑΝΟΝΑΣ

Ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης εἶναι πρακτικὸς, ἐπιδιώκει δηλαδὴ νὰ βοηθήσῃ ὅλους τοὺς ἀπασχολουμένους μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ εὐρίσκουν εὐχερῶς τι διατάσσουσιν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὰ διάφορα διοικητικὰ ζητήματα, νὰ γνωρίσουν τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων καὶ ἐπομένως νὰ δίδουν εἰς τὰ διάφορα διοικητικὰ προβλήματα λύσεις συμφώνους πρὸς τὴν ἀρχαιότεραν καὶ ὑγιεστέραν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Κανὼν γενικῶς λέγεται τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ρυθμίζεται ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας μας. (Π.χ. ὁ «χάρακας» ὀνομάζεται κανὼν, διότι μᾶς βοηθεῖ νὰ φέρωμεν εὐθείας γραμμὰς.) Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὅμως φρασεολογίαν Ἱερὸς Κανὼν λέγεται ἀπόφασις Οἰκουμενικῆς ἢ Τοπικῆς Συνόδου (τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων) ἐπὶ διαφόρων ἠθικῶν ἢ διοικητικῶν θεμάτων. Ἱεροὶ Κανόνες λέγονται ἀκόμη καὶ αἱ ἀποφάσεις ἢ ὑποδείξεις ὀρισμένων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (ὡς καὶ αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τοὺς «Ἁγίους Ἀποστόλους»), αἱ ὁποῖαι ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῶν Τοπικῶν ἢ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς γραπτῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, καθὼς δὲ ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης τοὺς χαρακτηρίζει, εἶναι «θεμέλια πνευματικά, εἰς τὰ ὁποῖα πᾶσα χριστιανικὴ οἰκοδομὴ ἐδράζεται». Διὰ τοῦτο θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἢ ἐξέτασις ὅλων τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἠθικὴν, καὶ ἀπὸ ἔποψιν Κανόνων. Πρέπει βεβαίως νὰ γίνεται σαφὴς διά-

πρὸς τὴν Παναγίαν. Παντοῦ εἰς τὰ συγγράμματά του εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκχύσῃ τὴν εὐλάβειάν του αὐτὴν πρὸς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, περιφημοὶ δὲ εἶναι αἱ τρεῖς ὁμιλίαι του εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς, ὅπου ἀναφέρει καὶ τὴν διήγησιν περὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς μεταστάσεώς τῆς.

Ἐξαιρετικὴν ἐπίδοσιν εἶχε παραλλήλως ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὴν ἱερὰν ὕμνωδιαν, πολλὰ δὲ ἀπὸ τὰ τροπάρια του, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζει ἄφθαστον ποιητικὸν ὕψος καὶ ὑπερουσία ἔκφρασις, τὰ ἀκούομεν εἰς διαφόρους ἑορτάς. Περιφημότερος εἶναι ὁ πασχάλιος Κανὼν, ποῦ τοποθετεῖ τὸν Ἰωάννην εἰς τὸ αὐτὸ βᾶθρον ἀξίας μὲ τὰς ἄλλας τρεῖς ἀηδόνας τῆς ἱερᾶς μας Ὑμνωδίας, τὸν Ρωμανό, τὸν Ἀνδρέαν Κρήτης καὶ τὴν Κασσιανήν.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

κρίσις μεταξύ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Διότι τὸ μὲν Κανονικὸν Δίκαιον καταρτίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Κανόνων, ἐνῶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον καταρτίζεται ὄχι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἱ. Κανόνων, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Νόμων τοῦ Κράτους, τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπίσης τὸ Κανονικὸν Δίκαιον ἔχει αἰώνιον ἀξίαν καὶ ἰσχύν, ἐνῶ τὸ Ἐκκλησ. Δίκαιον ἔχει ἐφήμερον ἀξίαν καὶ ἰσχύν, διότι εὐκόλως μεταβάλλονται οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Νόμοι.

Οἱ Κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, συνετάγησαν ἢ κατηρτίσθησαν ὑπὸ τῶν ἑξῆς:

- 1) Τῶν πρώτων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὀνομάζονται δὲ «Κανόνες τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων» (τέλος 2ου-ἀρχὰς 3ου μ. Χ. αἰῶνος).
- 2) Τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.
 Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.)
 Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (381 μ.Χ.)
 Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (431 μ.Χ.)
 Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451 μ.Χ.)
 ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἢ Πενθέκτης ἢ ἐν Τρούλῳ (681 ἢ 692 μ.Χ.)
 Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787 μ.Χ.)
- 3) Τῶν Τοπικῶν Συνόδων.
 Πρωτοδευτέρας (ἢ Α' Β) (861 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Ἀγία Σοφία (483 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Καρχηδόνι (251 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (; 314 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Νεοκαισαρεία (315 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Γάγγρα (; 340-370 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (341 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Λαοδικείᾳ (; 360 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Σαρδικῇ (; 343 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει 2ας Τοπικῆς (394 μ.Χ.)
 Τῆς ἐν Καρθαγένῃ (419 μ.Χ.)
- 4) Ἐκ τῶν Κανόνων τῶν Ἀγίων Πατέρων. Μόνον ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀσχολεῖται μὲ ζητήματα διοικήσεως. Συλλογαὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων κατήρτισαν διάφοροι. Ἐκτὸς τῶν παλαιῶν συλλογῶν τοῦ Ἰωάννου Ζωναρᾶ, τοῦ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος κ.λ.π. κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους συλλογὰς κατήρτισαν οἱ ἁγιορεῖται μοναχοὶ Ἀγάπιος καὶ Νικόδημος (ὁ γνωστὸς Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορεΐτης) μὲ τὸν τίτλον «Πη-

δάλιον», οί Γ. Α. Ράλλης καί Μ. Ποτλής μέ τόν τίτλον (Σύνταγμα Θείων καί Ἱερῶν Κανόνων) (Ἀθήναι, 1852-1859) καί ὁ καθηγητής κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτος μέ τόν τίτλον «Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες καί οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Νόμοι» (ἐκδ. 2α, Ἀθήναι, 1949). Ἐξ αὐτῶν τὸ μὲν «Σύνταγμα κλπ.» ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξ τόμους καί εἶναι δυσεύρετον, ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου περιέχει τὸ κείμενον ὄλων τῶν Κανόνων» εἰσαγωγικὸν σημείωμα διὰ κάθε «Σύννοδον καί τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντας Ἐκκλησιαστικοὺς Νόμους». Τὸ «Πηδάλιον» ὅμως περιέχει τὸ ἀρχαῖον κείμενον τῶν Κανόνων, εἰσαγωγικὰ σημειώματα, ἐρμηνεῖαν εἰς ἕκαστον κανόνα καί πολλὰς ἐπεξηγηματικὰς σημειώσεις εἰς ἀπλήν (δημοτικὴν) διάλεκτον, διὰ νὰ δύνανται πάντες νὰ κατανοοῦν τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων.

Ὅλοι οἱ Κανόνες συνετάγησαν ἐξ ἀφορμῆς ὠρισμένων περιστάσεων καί ἐπομένως δὲν ἀντιμετωπίζουν συστηματικῶς ὅλα τὰ διοικητικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφίνου δηλαδὴ πολλὰ κενά. Ἐπειδὴ οἱ ἱεροὶ Κανόνες συνετάγησαν ὑπὸ Ἐπισκοπικῶν Συνόδων διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν περιοχῶν (π.χ. Ἀγκύρας τῆς Μ. Ἀσίας-Καρθαγένης τῆς Β. Ἀφρικῆς) καί ὑπὸ διαφόρων περιστάσεων, δι' αὐτὸ ἐμφανίζουσι εἰς μερικὰ σημεῖα διάφορον πνεῦμα, ἐνίοτε δὲ ἐμφανίζονται ἀντιφάσκοντες πρὸς ἀλλήλους. Τὰ ὑπάρχοντα κενὰ καί αἱ μικραὶ διαφοραὶ αὐτῶν ἐπιβάλλουσι τὴν κωδικοποίησιν τῶν ὑπαρχόντων Ἱερῶν Κανόνων καί τὴν συμπλήρωσιν τούτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πνεύματος τῶν ἄλλων Κανόνων καί τῆς ἄλλης γραπτῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην συνεκεντρώθησαν ὅλοι οἱ ἀσχολούμενοι μέ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας ἱερ. Κανόνες, παρατίθενται δὲ εἰς τὰ ἐξῆς κεφάλαια: 1) Περὶ Συνόδου. 2) Περὶ Ἐπισκόπων (Ἐκλογὴ, Μόρφωσις, Ἡλικία, Γάμος, Συντήρησις, Διαχειρίσις ἐκκλ. περιουσίας, Ἐκκλ. Δικαιοσύνη, Τόπος δράσεως, Τάξις Ἐπισκόπων, Σχέσεις Μητροπολιτῶν πρὸς Ἐπισκόπους, Ἐπισκόπου πρὸς λοιποὺς Κληρικοὺς, Μοναχοὺς καί Λαϊκοὺς, Παραίτησις Ἐπισκόπου). 3) Περὶ Ἱερέων (Ἐκλογὴ, Χειροτονία, Γάμος, Ἡλικία, Μόρφωσις, Διαχειρίσις ἐκκλ. περιουσίας, Συντήρησις, Τόπος δράσεως, Σχέσεις Ἱερέων πρὸς Ἐπισκόπους καί Λαϊκοὺς). 4) Περὶ Διακόνων. 5) Περὶ Κατωτέρων Κληρικῶν. 6) Περὶ Μοναχῶν (Μονή, Ἡγούμενος, Μοναχοί) καί 7) Περὶ Λαϊκῶν.

A) Η ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Σύνοδος θεωρεῖται ὡς ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδίως μὲ τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συγκλήσεως τῶν Συνόδων ἀσχολοῦνται οἱ ἐξῆς Κανόνες:

Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ὁ 37ος.

Τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ 5ος.

Τῆς Δ'. Οἰκ. Συνόδου ὁ 19ος.

Τῆς Σ'. Οἰκ. Συνόδου ὁ 8ος.

Τῆς Ζ'. Οἰκ. Συνόδου ὁ 6ος.

Τῆς Ἀντιοχείας ὁ 20ος.

Τῆς Λαοδικείας ὁ 40ος.

Τῆς Καρθαγένης οἱ 18ος (ἡ 26), 51ος (60), 52ος (61), 73ος (81), 76ος (84), 78ος (86), 95ος (104).

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (ἅγιος) Φώτιος ἀσχολεῖται (Νομοκάνων, 8ος τίτλος, 8ον κεφάλαιον) μὲ τὰ εἶδη τῶν Συνόδων καὶ ἀναφέρει τὴν Ἐπαρχιακὴν ἢ Μητροπολιτικὴν Σύνοδον καὶ τὴν Πατριαρχικὴν Σύνοδον ἢ καθὼς θὰ τὴν ὀνομάσωμεν διὰ τοὺς τέσσαρας πρώτους αἰῶνας Ἐξαρχικὴν Σύνοδον, δηλαδὴ Σύνοδος ἐκάστης τῶν διοικήσεων τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν Ἐπαρχιακὴν ἢ Μητροπολιτικὴν Σύνοδον λαμβάνουν μέρος ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι μιᾶς ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, τοῦ Ἐπισκόπου δηλαδὴ τῆς πρωτεύουσας τῆς ἐπαρχίας. Εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν ἐκτὸς τῆς Τοπικῆς ἢ Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, ἢ ὅποια συνήρχετο κατ' ἔτος εἰς τὴν Καρχηδόνα (Καρθαγένην), συνήρχοντο καὶ ἄλλαι εἰς μικροτέρας περιοχὰς τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Σύνοδον λαμβάνουν μέρος ὅλοι οἱ Μητροπολίται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐξάρχου κατ' ἀρχὰς (τοῦ Μητροπολίτου δηλαδὴ τῆς πρωτεύουσας τῆς διοικήσεως), ἢ τοῦ Πατριάρχου ἔπειτα.

Οἱ ἀνωτέρω ἀναφερθέντες Κανόνες ὁμιλοῦν κυρίως διὰ τὰς Ἐπαρχιακὰς Συνόδους, ἐκτὸς τοῦ 26ου τῆς Καρθαγένης, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὸ εἰδικὸν διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ ὀρίζει ὡς ἀντιπροσώπου διὰ τὴν Ἐξαρχικὴν προφανῶς Σύνοδον δύο ἢ περισσοτέρους ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας. Δὲν ἀναφέρει δηλαδὴ τοὺς Μητροπολίτας ῥητῶς, ἀλλὰ οἱ «τὰς πρώτας καθέδρας κατέχοντες».

Ἡ παρουσία τοῦ προέδρου (Μητροπολίτου) κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Ἀντιοχείας εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὰς συνοδικὰς συνεδρίας.

Αἱ Ἐπαρχιακαὶ λοιπὸν Σύνοδοι συγκαλοῦνται κατὰ τοὺς

ἀρχαιοτέρους Κανόνας δύο φορές τὸ ἔτος. Δηλαδή κατὰ τοὺς Κανόνας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Α' Οἰκουμενικῆς καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἐνῶ κατόπιν ἐπεκράτησε νὰ συγκαλῶνται ἅπαξ τοῦ ἔτους, δηλαδή κατὰ τοὺς Κανόνες τῆς Καρθαγένης (18, 51, 95) τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς καὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς. Ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ὀρίζει τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συγκλήσεως. Ὀρίζετο δὲ συνήθως μετὰ τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ τέλους Ὀκτωβρίου. Ὅταν συνεκαλεῖτο δύο φορές τὸ ἔτος ἢ μία ἦτο τὸ φθινόπωρον (Ὀκτώβριον) καὶ ἢ ἄλλη ἢ τέσσαρας ἐβδομάδας μετὰ τὸ Πάσχα (Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος) ἢ πρὸ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν τὰ δῶρα «καθαρά», ἄνευ «μικροψυχίας».

Αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν αἱ συγκλήσεις τῶν Συνόδων ἐγίναν ἐτήσιοι ἦτο ἡ δυσκολία τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Μητροπολιτῶν νὰ λαμβάνουν δῶρα ἀπὸ τοὺς συνοδικούς Ἐπισκόπους, ἀδιαφορία τις τῶν Ἐπισκόπων διὰ τὰ κοινὰ καὶ γενικὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνίοτε ἦσαν καὶ αἱ δυσκολίαι τὰς ὁποίας παρενέβαλον οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες (οἱ διοικηταὶ) εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν διὰ πολιτικούς, διοικητικούς ἢ τεχνικούς λόγους. Καὶ τέλος ἔκτακτοι δυσκολίαι, ὅπως οἱ πόλεμοι, ἐπαναστάσεις κλπ.

Ἡ Ἐκκλησία ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον τὴν ἐτησίαν σύγκλησιν τοῦλάχιστον τῶν Ἐπαρχιακῶν Συνόδων καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπιβάλλει ἀφορισμὸν μὲν εἰς τοὺς πολιτικούς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι παντοίως δυσκολεύουν τὴν σύγκλησιν, εἰς δὲ τοὺς ἀπαιτητικούς Μητροπολίτας ἐπιβάλλει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν δῶρων, τὰ ὅποια ἔλαβον καὶ τετραπλάσια τούτων ὡς ποινὴν (πρὸς στίμον). Ἡ Δ' καὶ Στ' Οἰκουμ. Σύνοδος καὶ ἡ τῆς Καρθαγένης (Κανόνες 76ος καὶ 77ος) ὀρίζουν νὰ καλοῦνται εἰς ἀπολογίαὶν οἱ ἀπουσιάζοντες Ἐπίσκοποι καὶ ἐὰν κριθοῦν ἀδικαιολόγητοι νὰ τοὺς ἐπιβάλλουν τὴν ποινὴν τῆς ἐπιπλήξεως, ὁ δὲ Νομοκάνων τοῦ Φωτίου ἐπιβάλλει εἰς τοὺς πολιτικούς ἄρχοντας (διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν) νὰ ἀναφέρουν εἰς τὸν βασιλέα τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Μητροπολίτας, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς ἑδρας των διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Σύνοδον. Ἡ Σύνοδος τῆς Λαοδικείας προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἐπισκόπους νὰ μὴ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὰς Ἐπαρχιακὰς Συνόδους, διότι ἐκεῖ θὰ διδάξουν ἀλλὰ καὶ θὰ διδαχθοῦν τὸν καλύτερον τρόπον διευθετήσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων.

Αἱ Ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐφέσεων διὰ τὰς δίκας τῶν Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ Λαϊκῶν

καὶ τὴν πρωτοβάθμιον βεβαίως ἐκδίκασιν τῶν παραπτωμάτων τῶν Ἐπισκόπων. Ἐκτὸς ὅμως τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων ἐξετάζουν καὶ ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τοὺς Ἐπισκόπους. Δηλαδή ζητήματα διοικητικῆς φύσεως ἢ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, ἐπίσης καὶ δογματικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως ζητήματα.

Β) ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

2) Ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐπισκόπων

Διὰ τὴν ἐκλογὴν, χειροτονίαν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν Ἐπισκόπων ἀσχολοῦνται οἱ ἐξῆς Κανόνες:

Τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων οἱ 1ος, 30ος.

Τῆς Α'. Οἴκουμ. Συνόδου οἱ 4ος, 6ος.

Τῆς Β'. Οἴκουμ. Συνόδου ὁ 2ος.

Τῆς Γ'. Οἴκουμ. Συνόδου ὁ 8ος.

Τῆς Δ'. Οἴκουμ. Συνόδου οἱ 25ος, 28ος.

Τῆς Ζ'. Οἴκουμ. Συνόδου ὁ 3ος.

Τῆς Πρωτοδευτέρας (ΑΒ) Συνόδου οἱ 16ος, 17ος.

Τῆς Ἀντιοχείας ὁ 19ος.

Τῆς Λαοδικείας οἱ 5ος, 12ος.

Τῆς Καρθαγένης ὁ 74ος (82).

Ἐκλογὴ καὶ χειροτονία ἐπισκόπου γίνεται μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι κενὴ μία Ἐπισκοπή, δηλαδή ἐὰν ἀπέθανε ὁ Ἐπίσκοπος, ἐὰν παρητήθη καὶ γένετο δεκτὴ ἢ παραίτησίς του, ἢ καθηρέθη ὡς αἵρετικὸς κατὰ τὸν 16ον Κανόνα τῆς ΑΒ' Συνόδου. Κατὰ τὸν ἐπόμενον Κανόνα τῆς αὐτῆς Συνόδου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ «ἀθρόα» χειροτονία τοῦ Λαϊκοῦ ἢ Μοναχοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἀπὸ τῆς χηρείας τῆς Ἐπισκοπῆς μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νέου Ἐπισκόπου δύναται νὰ ὀρισθῇ τοποτηρητῆς διὰ νὰ ἐξομαλύνῃ τὰς διοικητικὰς καὶ δογματικὰς ἰδίως διαφορὰς κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Καρθαγένης. Ὁ τοποτηρητῆς ὅμως ὑποχρεοῦται νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἑδρας μετὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν διαφορῶν. Ἐὰν ὅμως ἐντὸς ἐνὸς ἔτους δὲν ἔχει ἐγκατασταθῆ ὁ νέος Ἐπίσκοπος ἀντικαθίσταται ὁ τοποτηρητῆς δι' ἄλλου.

Διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς Ἐπισκοπικῆς ἑδρας εἶναι κυρίως ὑπεύθυνος ὁ Μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ὑποχρεοῦται κατὰ τὴν Δ' Οἴκουμ. Σύνοδον, νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐντὸς τριῶν μηνῶν νέον Ἐπίσκοπον εἰς τὸν χηρεύοντα θρόνον καὶ τιμωρεῖται, ἐκτός, μένει, ἐὰν ἕκτακτοι περιστάσεις (ἐπιδρομὴ ἐχθρῶν κλπ.) τὸν δυσκολεύουν.

Ὁ Μητροπολίτης λοιπὸν ὑποχρεοῦται νὰ συγκαλέσῃ εἰς ἔκτακτον Σύνοδον τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας του διὰ νὰ ἐκλέξουν τὸν νέον Ἐπίσκοπον, ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ διαφωνία διὰ λεπτομερικὰ ζητήματα (καὶ ὄχι ζητήματα πίστεως, ἡθους, ἢ εὐταξίας) ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη τῆς πλειοψηφίας κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς (6ος Κανὼν). Ἐὰν ἡ συγκέντρωσις ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἀδύνατος τότε ἡ ἐκλογή γίνεται ἀπὸ τοὺς συγκεντρωθέντας, οἱ ὁποῖοι ἢ ἔχουν ἐξουσιοδοτηθῆ εἰδικῶς διὰ τὴν ἐκλογὴν ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀντιπροσωπεύουν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀπόντων. Πάντως οἱ ἐκλέκτορες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν τριῶν καὶ ἡ ἐκλογή εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπικυρωθῆ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου.

Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐπισκόπων, κατὰ τὸν 13ον Κανὼνα τῆς Λαοδικείας, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ μέρος οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τῶν Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Μητροπολίτου. Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτάς, προφανῶς ὁ Κανὼν οὗτος θέλει νὰ ἀποκλείσῃ τὴν ἀνάμιξιν τοῦ ὄχλου εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἐπισκόπου. Κατὰ τὸν 5ον Κανὼνα τῆς αὐτῆς Συνόδου εἰς τὴν «χειροτονίαν» δὲν πρέπει νὰ παρίστανται οἱ «ἀκροώμενοι». Οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ Κανόνος τούτου ἐκλαμβάνουν ἐδῶ τὴν λέξιν «χειροτονίαν» ὑπὸ εὐρεῖαν ἔννοιαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν, τὴν δὲ λέξιν «ἀκροώμενοι» ταυτίζουσι μὲ τὴν λέξιν «πιστοὶ» καὶ ὄχι «κατηχούμενοι ἢ ἀκροώμενοι». Ὡστε ὁ 5ος Κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου κατὰ τοὺς ἑρμηνευτάς ἔννοεῖ ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἐπισκόπου δὲν πρέπει νὰ παρίστανται λαϊκοὶ εἰς τὴν Σύνοδον. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη τῶν σχολιαστῶν εἶναι σύμφωνος μὲν πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς των, ἀλλ' ὄχι καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων, οὔτε πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. (Ἴδὲ ἐκλογὴν τοῦ Μαθθία, Πράξεις I, 15 κ. ἑξ.).

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν Μητροπολιτῶν δὲν ὑπάρχει γενικὸς Κανὼν. Ἀφ' ἐνὸς ὁ 28ος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει ὁ Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ νὰ χειροτονῆ τοὺς Μητροπολίτας τοῦ Πόντου, τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Θράκης καὶ τῶν, πλησιοχώρων προφανῶς, βαρβαρικῶν ἔθνων. Ἀφ' ἐτέρου ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ ἐπιβάλλει ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντίας ἢ Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου νὰ μὴ ἐκλέγεται καὶ χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν Ἀντιοχείας, παρὰ τὰς ἀπαιτήσεις τούτου, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, δηλαδὴ τῆς Κύπρου, συμφώνως λέγει πρὸς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Ἐπίσης ἡ Β' Οἰκουμενικὴ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς Μητροπολίτας ἢ Ἐξάρχους (δηλαδὴ Πατριάρχας) νὰ περιορισθοῦν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας των. Ἀνα-

φέρει δὲ ὡς παράδειγμα τοὺς Μητροπολίτας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, (Ἀσιανῆς), «Ποντικῆς» καὶ «Θρακικῆς». Ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἐπιτρέπει διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς περιοχὰς τῶν βαρβαρικῶν ἔθνων τὴν διατήρησιν τῆς μέχρι τότε συνηθείας των, ἢ ὅποια προφανῶς συνίστατο εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῶν πλησιοχώρων Ἐπισκόπων ἢ Μητροπολιτῶν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν βαρβαρικῶν ἔθνων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω νομίζω ὅτι, ἐὰν γενικεύσωμεν τὸν 8ον Κανόνα τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τὸν 2ον τῆς Β' Οἰκουμενικῆς, καὶ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας καὶ τὸν 28ον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὰ ἑξῆς: Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ διοικήσεις ἢ ἐπαρχίαι ἐκλέγουσιν μόναι των τὸν πρῶτον Ἐπίσκοπον, δηλαδὴ Πατριάρχην, Ἐξαρχον ἢ Μητροπολίτην (ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχει ῥητὴ ἀπόφασις Οἰκουμενικῆς Συνόδου νὰ ἐπιτρέπη τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τῶν Μητροπολιτῶν, ἢ καὶ τῶν Ἐπισκόπων) καὶ τελοῦν τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν ὄλων τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων καὶ τῶν πλησιοχώρων ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων τῶν βαρβαρικῶν λαῶν.

Ἐὰν ὅμως, κατ' ἐξαιρέσιν ἔστω, ἐπιτρέπει τὴν ἀνάμιξιν τοῦ πρῶτου Ἐπισκόπου τῆς ἀνωτέρας ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (Πατριάρχου) εἰς τὴν ἐκλογὴν, χειροτονίαν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν Ἐπισκόπων ἢ Μητροπολιτῶν, ὁ 30ος Ἀποστολικὸς Κανὼν ἀπαγορεύει ἀπολύτως τὴν οἰανδήποτε ἀνάμιξιν τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, καὶ ἐπιβάλλει καθαίρεσιν καὶ ἀφορισμὸν εἰς τοὺς χειροτονηθέντας καθὼς καὶ εἰς τοὺς «κοινωνήσαντας», δηλαδὴ τοὺς συνεργασθέντας.

2) Μόρφωσις

Εἰς τοὺς κατωτέρω Κανόνας γίνεται λόγος τις διὰ τὰ πρόσόντα εἰδικῆς μορφώσεως τῶν ὑποψηφίων Ἐπισκόπων.

Τῶν ἀγίων Ἀποστόλων ὁ 58ος.

Τῆς Στ' Οἰκουμ. Συνόδου ὁ 19ος.

Τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου ὁ 2ος.

Τῆς Καρθαγένης ὁ 18ος (24).

Ὁ 18ος τῆς Καρθαγένης ἀναφέρει ὅτι οἱ ὑποψήφιοι Ἐπίσκοποι ἢ Πρεσβύτεροι πρέπει νὰ λάβουν γνῶσιν τῶν ἱερῶν Κανόνων τῶν Συνόδων διὰ νὰ μὴ χειροτονηθοῦν πρῶτον καὶ μετανοήσουν διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔχουν ἤδη ἀναλάβει.

Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς προϊστα-

μένους τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦλάχιστον κατὰ τὰς Κυριακὰς νὰ διδάσκουν τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐρμηνείας τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ 58ος Κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἶναι αὐστηρότερος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διότι ἐπιβάλλει ἀφορισμὸν, ἢ καθαιρέσιν καὶ ἀφορισμὸν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Πρεσβυτέρους οἱ ὅποιοι θὰ παρημέλουν τὸ καθῆκον τῆς διδασκαλίας, ἐὰν δὲν εἶναι δηλαδὴ «διδασκατικοὶ» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Α' Τιμ. 3,2).

Ὁ μόνος Κανὼν ὁ ὅποιος ἀσχολεῖται εἰδικῶς μὲ τὴν μόρφωσιν τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι ὁ περίφημος 2ος Κανὼν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ Κανὼν αὐτός, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ ψαλμικὸν (Ψαλ. 118, 16) «ἐν τοῖς δικαίωμασίν σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου», ἀναφέρει ὡς ὑποχρέωσιν ὅλων τῶν πιστῶν ἰδιαίτερος ὅμως τῶν Κληρικῶν τὴν γνῶσιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἰδιαίτερος ὅμως λέγει ὅτι ὁ μέλλων Ἐπίσκοπος «πάντως τὸν ψαλτῆρα γινώσκειν» διὰ νὰ δύναται νὰ διδάξῃ καὶ ὅλον τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον. Ἐπιβάλλει δὲ εἰς τὸν Μητροπολίτην νὰ ἐξετάζῃ μὲ προσοχὴν τὸν ὑποψήφιον Ἐπίσκοπον «εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν, ἐρευνητικῶς, καὶ οὐ παροδευτικῶς, τοὺς τε ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν... Οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧγουν ἢ τῶν θείων Γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη». Ὡστε δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπλὴ γνῶσις τῶν Κανόνων καὶ τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἡ μετὰ προθυμίας μελέτη καὶ ἐρμηνεία ὁλοκλήρου τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων.

(Συνεχίζεται)

Ν. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

— Αἰδес. Φώτιον Βασιλόπουλον, Σαρῶβαλι Πατρῶν. Ἡ ἐπιστολή σας διεβιάσθη εἰς τὸν συνεργάτην μας Χ. Ἱερέα Κρητῆς. Τὸ Τ.Α.Κ.Ε. χορηγεῖ ἀπλᾶ δάνεια μέχρι 8.000 δραχμῶν καὶ ἐνυπόθηκα διὰ μεγαλύτερα ποσά. Ὁ τόκος δι' ἀμφοτέρωτα εἶναι 7%. Τὰ ἀπλᾶ χορηγοῦνται κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἠσφαλισμένου καὶ τῆς προβολῆς ἐνὸς τῶν ἐξῆς λόγων: προικοδότησις θυγατρὸς, ἐπισκευὴ οἰκίας, ἀσθένεια, ἀντιμετώπισις ἐξόδων ἐξώσεως ἐκ μισθωμένης οἰκίας, ἐξοδα τοκετοῦ κ.λ.π. Πλὴν τῆς αἰτήσεως δὲν ἀπαιτοῦνται ἄλλα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν χορήγησιν τοῦ δανείου. Διὰ τὸ ἐνυπόθηκον δάνειον ἀπαιτοῦνται ἐκτὸς τῆς αἰτήσεως καὶ πολλὰ ἄλλα δικαιολογητικὰ καθὼς καὶ ἀκίνητον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγγράφεται ἡ ὑπόθηκη. Περὶ τῶν δικαιολογητικῶν αὐτῶν θὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ ἐν καιρῷ τὸ Τ.Α.Κ.Ε. μετὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ἐγκρίσιν τῆς αἰτήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ἰωάννου Μόσχου: Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Λειμῶνα».
Μετάφρασις Θεοδ. Σπεράντσα. Ἀθήναι 1960.

Εἶναι ἡ δευτέρα, κατὰ σειρὰν, ἔκδοσις ποῦ προσφέρει εἰς τοὺς Ἐφημέριους - ἀναγνώστὰς του τὸ παρὸν περιοδικόν, πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὴν ἀντιπνευματικὴν, βιβλία, ὡς τὸ ἀνὰ χεῖρας, εἶναι ὄχι μόνον διὰ τοὺς κληρικούς, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα χριστιανόν, χρησιμώτατα. Ἀποτελοῦν ἐν θαυμάσιον ἀντίρροπον εἰς τὸν καυστικὸν λίβα τοῦ ὕλισμοῦ, ποῦ τὰ πάντα ἀποξηραίνει. Καὶ μόνον τὸ ὅτι τὰ τοιαῦτα βιβλία ἀποσποῦν, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν πινηγρὰν ἀτμόσφαιραν τῆς ὑλομανοῦς ζωῆς καὶ δίδουν εἰς αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπνεύσῃ τὴν ζεῖδωρον αὔραν τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος, αἰρομένη εἰς τὰς κορυφὰς του Πνεύματος, εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξις τῆς ἀξίας καὶ ὠφελιμότητός των. Εὐχαριστίαι διὰ τοῦτο ὀφείλονται πρὸς τὸν ζηλωτὴν Διευθυντὴν τοῦ «Ἐφημερίου», Ἑλλογ. κ. Θ. Σπεράντσαν φιλοτεχνήσαντα τὴν παρούσαν ἀποσπασματικὴν παράφρασιν, τοῦ «Λειμῶνος», συνεχίζοντα δὲ ἤδη ἐν τῷ λαμπρῷ τούτῳ ὀργάνῳ τοῦ Ἐφημεριακοῦ μας κλήρου τὴν δημοσίευσιν, ἐπίσης ἐν παραφράσει, καὶ ἄλλων θησαυρῶν ἐκ τῶν ἀσκητικῶν καὶ νηπτικῶν συγγραφέων.

Τὸ ὑπ' ὄψιν τεῦχος μεταφέρει τὸν ἀναγνώστην εἰς ἐποχὰς καὶ τόπους μακρυνούς καὶ εὐλογημένους, ὅπου ψυχὰι φιλέρημοι, «ἄνδρες ἐπιθυμιῶν τοῦ πνεύματος», τετρωμένοι ὑπὸ θεοῦ ἔρωτος, «ἐμάκρυναν φυγαδεύοντες καὶ ηὐλίσθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῆς ὁποίας «τὸ ἄγονον ἐγεώργησαν ταῖς τῶν δακρύων ροαῖς», ὡς «μυστήρια κινούμενα»... Εἶναι οἱ ἄνευ τρίβωνος φιλοσοφικοῦ φιλόσοφοι, οἱ περιβεβλημένοι τὸ ταπεινὸν μοναχικὸν ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀνέδειξαν καὶ αὐτῆς τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τιμιώτερον. Εἶναι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς λειτουργικά τοῦ Θεοῦ πνεύματα, τὰ ὁποῖα «ἐπὶ γῆς διέτριβον, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ ἐπολιτεύοντο» καὶ ἔζησαν μίαν ζωὴν ἑσταυρωμένην καὶ «ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην». Ἀπόκοσμοι, ἀλλ' ὄχι μισάνθρωποι. Θησαυροὶ ἀγάπης ἐκρύπτοντο εἰς πολλῶν ἐξ αὐτῶν τὰς καρδίας, ποῦ ἠκτινοβόλησαν καὶ γύρω των καὶ μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν.

Μὲ τὰς ἀγίας αὐτὰς προσωπικότητας ἡρώων καὶ Καθηγητῶν τῆς ἰσαγγέλου πολιτείας ἀναστρέφεται ὁ ἀναγνώστης τοῦ «Λειμῶνος», διαπιστώνων, ὅτι ὄντως «τοῖς ἐρημικοῖς ζωὴ μακαρία ἐστὶ θεϊκῷ ἔρωτι πτερουμένοις». Εἶναι ὡς νὰ ζῆ μεταξὺ των καὶ τοὺς βλέπει ἀσκουμένους μέσα εἰς τοὺς θεῖους μετεωρισμούς των (ἀφοῦ «ἐγκρα-

τείξ κατεμάραναν τὴν σάρκα καὶ προσευχῆ ἐπτέρωσαν τὸ πνεῦμα» κατὰ τὸν θεοφόρον Μάξιμον), τοὺς ἀκούει προσευχομένους (μὲ τὴν «μονολόγιστον προσευχήν») καὶ διαλεγομένους τὰ πνευματικά, μὲ ἐν «πένθος χαροποιόν» κατὰ τὸν ἄγ. Ἰωάννην τῆς Κλίμακος, «εὐκολοκατανύκτους καὶ δακρυώδεις» κατὰ τὸν Ὅσ. Νικόδημον τὸν Ἁγιορείτην. Θαυμάζει δὲ ὁ ἀναγνώστης καὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ θαυμασιώσαντος τοὺς ἁγίους ἐν τῇ γῆ «Ἁγίου Θεοῦ». Ὡς ἁγία ἀπλότης! Ἄλλὰ καὶ ποῖος καταπληκτικὸς δυναμισμὸς, μέσα εἰς τὰ ἀσκητικά ἐκεῖνα στήθη. Ἐβίωσαν τὸν Χριστιανισμὸν ἐν ὅλῃ του τῇ ἀπλότητι. Ἐβίωσαν ὅμως καὶ τὸ πολῦτιμον καὶ ὄντως ἥρωϊκὸν στοιχεῖον τοῦ «ἁγίου», ποῦ ἐκεῖνος εἰσήγαγεν εἰς τὸν πολιτισμὸν, προσθέσας αὐτὸ εἰς τὰς γνωστὰς τρεῖς ἀξίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Εἰς τὰς γλαφυρὰς διηγήσεις τοῦ «Λειμῶνος» (ἐκ τῶν ὁποίων σημειοῦμεν προχείρως τὰς ὄντως συναρπαστικὰς τῶν σελ. 15, 66, 71, 73, 78, 84 κ.ἄ.) ὁ ἀναγνώστης χαίρεται τὰς ὑψηλὰς πραγματοποιήσεις τῶν ὁσίων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, «ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος». Ἡ κατάνυξις ἀπλοῦται εἰς τὴν ψυχὴν του. Δὲν συγκινοῦν ὅμως ἀπλῶς αἱ ἀφηγήσεις αὐταί. Οἰκοδομοῦν καὶ διδάσκουν μὲ τὰ φωτεινὰ παραδείγματα ἀρετῆς καὶ δραστηριότητος τῶν ἐκπροσώπων τοῦ παρεξηγημένου ἀπὸ πολλοῦς Μοναχισμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὅμως τόσα ὀφείλει καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος καὶ ὁ πολιτισμὸς γενικώτερον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀφευδῆς Ἱστορία. Τὰς δὲ περγαμηνὰς αὐτὰς τοῦ Ὁρθοδόξου, τουλάχιστον, Μοναχισμοῦ οὐδεὶς ἔλλην δικαιούται νὰ λησμονῆ.

X. Γ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ συνείδησις.— X., Ἀδελφικὰ Γράμματα.— Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Ὁ ἱερεὺς καὶ τὸ διδακτικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.— Βασ. Ἡλιάδου, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μὲ τὴν ἀπλότητά του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν παλαιὰ του παράδοσι — Εὐλαβικὸν προσκῆνημα εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ναό.— Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη, (Μετφρ. Θεοδ. Σπεράντσα).— Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» (Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη).— Βασ. Μουστάκη, Ὁ μέγας ψηφιδωθὴς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.— Ν. Θ. Μπουγάτσου, Ὁ διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας.— Σ. Γ., Βιβλιοκρισία : Ἰωάννου Μόσχου, Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Λειμῶνα», μετφρ. Θεοδόση Σπεράντσα, Ἀθῆναι 1960.— Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὅδος Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασιού 1. Ἀθῆναι.